

Te gast in het Vrouwe gasthuis

Een materiaalstudie van het Laat middeleeuwse (moderne) gasthuis te Alkmaar

Sanne van Zanten



Bronverwijzing afbeelding voorzijde:

Regionaal archief Alkmaar, catalogusnummer PR 1000396, 1730, A. Rademaker

Te gast in het Vrouwe gasthuis
Een materiaalstudie van het laat middeleeuwse (moderne) gasthuis te Alkmaar
Sanne van Zanten s0922390
Bachelorscriptie

Begeleider van de Universiteit:
Drs. E.J. Bult

Specialisatie Noord-West Europa
Minor Europa in de middeleeuwen en de vroegmoderne tijd
Universiteit Leiden, Faculteit der Archeologie

Leiden, 15 juni 2012

Contactgegevens

S. van Zanten

Hildebrandpad 628

2333 DD Leiden

0650215752

sannevanzanten@live.nl

Inhoudsopgave

1.	Inleiding in de scriptie	
1.1	Inleiding	1
1.2	Methoden en technieken	2
2.	Historische bronnen	
2.1	De opkomst van kloosters in Alkmaar	4
2.2	Sint Elisabethgasthuis en Mannengasthuis	6
2.3	Historische informatie over de mensen uit het gasthuis	8
2.4	Regelingen omtrent het eten van de proveniers	8
3.	De archeologie	
3.1	De opgraving	16
3.2	De vondstcomplexen	17
4.	Materiaalinterpretatie	
4.1	Vergelijking met huishoudens	28
4.2	Vergelijking met Oude Gasthuis in Delft	30
5.	Conclusie	31
6.	Samenvatting	32
7.	Literatuurlijst	34
8.	Catalogus	37

9. Bijlagen		59
Bijlage 1:	Tellijst beerput II, 00CAN 1207+1208	60
Bijlage 2:	Tellijst beerkelder C, 98CAN 90-95	61
Bijlage 3:	Tellijst insteek kelder AB, 98CAN 91-121	62
Bijlage 4:	Tellijst beerput V, 00CAN 1218	63
Bijlage 5:	Tellijst riool D, 98CAN 108	64
Bijlage 6:	Tellijst beerput III, 00CAN 1205	65
Bijlage 7:	Tellijst beerput I, 00CAN 1201	66
Bijlage 8:	Tellijst beerput AB, 98CAN 99	67
Bijlage 9:	Tellijst beerput IV, 00CAN 1220	68
Bijlage 10:	Plattegrond Vrouwegasthuis (Regionaal Archief Alkmaar, inventarisnummer 2061)	69
Bijlage 11:	Overzichtstekening van de opgravingen	70

Voorwoord

In het voorwoord zou ik graag Epko J. Bult willen bedanken voor zijn ideeën en de mogelijkheden die er waren voor deze scriptie en zijn begeleiding daarvoor.

Tevens zou ik graag Peter Bitter willen bedanken voor het aanbod en alle hulp bij het materiaal. Ook de rest van het gehele team daar zou ik willen bedanken voor al hun hulp omtrent mijn scriptie. Rob Roedema, Nancy de Jong, Sjaak Waterlander, Karin Beemster, Guus van den Berg, Lidewij de Leeuw. Allemaal bedankt !!

Met dank aan de Ranjith Jayasena, voor zijn gegevens uit zijn materiaalscriptie uit 2000, over de opgraving 98 CAN. Ook wil ik Ineke Sandbrink bedanken voor haar hulp bij het archief.

1. INLEIDING SCRIPTIE

1.1 Inleiding

Het begon allemaal op een borrel die werd gehouden na het symposium 'Hoven in Holland'. Daar sprak ik Peter Bitter gemeentelijk archeoloog van Alkmaar, waarbij het op een gegeven moment ging over een paar leuke beerputten die hij nog te determineren had. Mijn interesse was gewekt en sindsdien heb ik het materiaal verder uitgewerkt en ben ik zodoende tot een vraagstelling gekomen die aansluit op die uitgewerkte beerputten. Het gaat hier om beerputten die zijn opgegraven bij onderzoek in '98, '99 en '00 aan het Canadaplein en die hebben toebehoord aan het terrein waarop het Oude Vrouwengasthuis en Mannengasthuis van Alkmaar hebben gestaan.

Naar gasthuizen uit het verleden is al vrij veel onderzoek gedaan. Er is vaak veel bekend over de historische bronnen, en ook zijn soms bouwkundige vergelijkingen gemaakt. Wat betreft onderzoek naar de materiële cultuur van gasthuizen is er weinig gepubliceerd. Hierdoor is er in archeologische zin nog een duidelijke kennislacune. De hoofdvraag die in deze scriptie gesteld wordt, luidt dan ook:

Is aan de hand van vondsten uit beerputten gelegen bij het gasthuis aan het Canadaplein in Alkmaar iets op te maken over de achtergronden van de mensen die er in verbleven, en zeggen de vondsten iets over het functioneren in de gasthuizen in het algemeen?

Voor het beantwoorden van deze vraagstelling, is het nodig om allereerst het vondstmateriaal te beschrijven. Daarna zal het vergeleken worden met vondsten uit gewone huishoudens en uit complexen van andere gasthuizen. Ook zal de verkregen informatie worden vergeleken met de info die uit historische bronnen valt op te maken.

Het onderzoek begon bij het controleren en eventueel herdetermineren van het materiaal van zowel de opgraving uit 1998, 1999 en 2000. Wat al gedateerd was, moest worden omgezet naar de standaard beschrijving conform het Deventer systeem. De tellijsten van het materiaal uit '98 en '99 komen uit de materiaalscriptie van 2000 van Ranjith Jayasena. Deze zijn omgezet in het Deventer systeem en geherdetermineerd daar waar dat nodig was. Een deel van de

catalogus is ook overgenomen. Waar deze onvolledig was is deze aangepast en aangevuld. Het betreft een (vanuit Alkmaar) ongepubliceerde materiaalscriptie.

Om een volledige scriptie te kunnen schrijven zijn onderdelen van vakken met elkaar gecombineerd. Zo is het materiaal van 00CAN bekeken en omschreven in het kader van het practicum vak Middeleeuwen: Materiaalstudie 2. De catalogus komt dan ook uit het verslag voor dit practicum. Voor het keuzevak Kloosters en samenlevingen heb ik een essay geschreven over de kloosters in Alkmaar. Het hoofdstuk “ de opkomst van kloosters in Alkmaar” is uit dit verslag overgenomen.

1.2 Methoden en technieken

Voor het maken van de tabellen is gebruik gemaakt van Microsoft Excell en Access. In de sporen en vondstenlijsten is er gebruik gemaakt van afkortingen. Zo wordt een nummer vaak direct gevolgd door een letter: 2r, 3b, 4w. In dit geval zijn er dan twee randen gevonden, drie bodems en vier wanden. Op zichzelf staande letters staan voor het soort aardewerk. Een voorbeeld hiervan is: 2r, 1w, 3b r; wat inhoud dat er twee randen, één wand en drie bodems van roodbakkend aardewerk zijn gevonden.

De catalogus is opgebouwd met behulp van het Deventer systeem. Het Deventer systeem is een handig hulpmiddel waarmee je vondstcomplexen kan vergelijken, wat ook het uiteindelijke doel is met vondsten uit de beerputten voor de bachelor scriptie. Het is een determinatiesysteem dat met name geschikt is voor (laat) middeleeuws aardewerk, maar ook glas , metaal, kacheltegels en tabakspijpen. Bovendien veronderstelt het systeem dat de voorwerpen archeologisch compleet zijn.

In navolging van in “Steden in scherven” (Bartels 1999, 519) wordt de volgende catalogusopbouw gebruikt:

1. inventarisnummer
2. code van het type
3. dateringen
4. afmetingen
- 5a. baksel
- 5b. oppervlaktebehandeling

- 5c. decoratie
- 6a. voet
- 6b. additieven
- 6c. divers
- 7. naam
- 8. herkomst
- 9. literatuur

De dateringen die in de catalogus staan zijn geen dateringen van het object, maar van het gehele vondstencomplex. In de bijlage staan de tellijsten die de dateringen per type weergeven.

Nadeel van het Deventer Systeem is dat sommigen vergeten dat het bij de vermelde datering van een voorwerp om vondstcomplex dateringen gaat. Wanneer er dus een object gevonden wordt waar nog geen duidelijke datering voor is, wordt vaak de datering overgenomen die een ander bij dat object in de catalogus heeft staan. Dit leidt tot misverstanden als vervolgens die ander weer geciteerd wordt.

De catalogus van Alkmaar is op bepaalde punten wat aangepast ten opzichte van de klassieke “Deventer systeem” indeling. Punt 1 is opgedeeld in een A en een B waarvan A het inventarisnummer is en B het spoornummer met de complexdatering. Punt 3 is in plaats van een datering van het complex een objectdatering. Ook punt 4 is opgedeeld in een A en een B, waarvan A gebruikt wordt voor de afmetingen en B staat voor de type omschrijving.

Het gasthuis heeft zijn eigen archief gehad en bijgehouden. Het Regionaal Archief Alkmaar heeft een apart archief voor de gasthuizen, waar ook het Vrouwe gasthuis onderdeel van uit maakt. Dit archief is voor deze scriptie geraadpleegd.

Voor afbeeldingen van het gasthuis is gebruik gemaakt van de beeldbank van het Regionaal Archief Alkmaar.

2. HISTORISCHE BRONNEN

2.1 De opkomst van kloosters in Alkmaar

Aan het einde van de veertiende eeuw onderging het monastieke landschap van de Noordelijke Nederlanden een fundamentele verandering. Onder invloed van de Moderne Devotie ontstonden er in een vrij korte periode vele religieuze gemeenschappen. In deze tijd maakten steden een grote groei door. Veel van deze kloosters werden dan ook bij voorkeur in de stad gevestigd. Deze religieuze gemeenschappen waren niet bedoeld voor de rijke elite, maar voor mannen en vrouwen uit de lokale burgerij (Van Engen & Verhoeven 2008, 9-17). Geert Grote (1340-1384) was de grondlegger van het zogeheten Moderne Devotie (Raaijmakers 2008, 28-29). In 1374 schonk hij zijn woonhuis aan de stad Deventer om er arme vrouwen in te huisvesten. Hij behield nog enkele kamers voor zichzelf. In 1379 kreeg hij toestemming van de bisschop van Utrecht om in het hele bisdom te mogen prediken (De Melker 2002, 94). Hij reisde door de Lage Landen om mensen bewust te maken van hun zonden en hen aan te zetten tot het tonen van berouw. Er ontstonden na zijn optreden verschillende religieuze stichtingen die uiteenvielen in verschillende richtingen of takken (Raaijmakers 2008, 28-29). Zo was er de regel van Sint-Augustinus welke nagevolgd werd door de reguliere kanunniken en kanunnikessen. Hun kloosters waren merendeels verenigd in het Kapittel van Windesheim of het Kapittel van Sion. De tweede tak was die van de broeders en zusters van het Gemene Leven. De derde groepering is die van Sint-Franciscus. Deze groepering is opgedeeld in de drie orden van Franciscus, waarbij de eerste orde die van de minderbroeders zijn, de tweede orde van de clarissen en de broeders en zusters van de derde orde. Vooral deze laatste verspreidde zich in snel tempo over Europa. Het oorspronkelijke idee van de derde-orde was dat ze mannen en vrouwen een plek bood een devoot en sober leven te leiden. Deze penitenten waren er al vanaf het vroege Christendom maar begonnen zich te verenigen in broederschappen die zich oriënteerden op de leefregels van Franciscus van Assisi. Sommige van deze broederschappen stelden regels op welke onder andere betrekking hadden op de zielzorg. Paus Nicolaas IV gaf zijn goedkeuring aan de leefregel van een van de penitentenbroederschappen na uitvaardiging van de bul *Supra montem* in 1289. Vanaf dat moment zou de regel op al deze derde-ordelingen van toepassing zijn (Van Engen 2006, 13-14).

Deze derde ordelingen werden ook wel tertiaren (mannen) en tertiarissen genoemd. Vaak verrichtten ze taken in het onderwijs of de ziekenzorg (Van Engen 2006, 13-14). De derde

regel maakte de broeders en zusters van de derde orde afhankelijk van de minderbroeders bij de verstrekking van zielzorg en hun visitatie (Van Engen 2006, 66).

Het kloosterleven in Alkmaar deed pas vrij laat zijn intrede. In 1394 werd er in Alkmaar het eerste klooster gesticht (Vis 2007, 127). Een mogelijke reden hiervoor geeft J. Vis (2007): “Blijkbaar was de stad vóór die tijd voor de orden te onbeduidend; ze had een te beperkte economische uitstraling en bood te weinig mogelijkheden” (Vis 2007, 127).

Alkmaar kende zes kloosters waarvan er vier van deze gemeenschappen tussen 1394 en 1444 tot stand kwamen. In de volkstaal werden deze de Oude Hof, Jonge Hof, Middelhof en Witte Hof genoemd. In 1505 werd er nog een Clarissenklooster gesticht. Naast deze vijf vrouwenkloosters heeft er één mannenklooster gestaan dat gesticht was in 1448. Dit was het minderbroederklooster. Deze kloosters lagen dicht in de buurt van de Grote Kerk van Alkmaar. Dit was het religieuze centrum en trok mensen aan (De Raad 2005, 22).

Alle kloosters werden in 1572 opgeheven, waardoor er grote gebouwencomplexen in de binnenstad leeg kwamen. Voor deze complexen kwamen uiteindelijk nieuwe bestemmingen (De Raad 2011, 52). Zo werd een deel van het Jonge Hof in 1576 ingericht tot weeshuis. In een ander deel van dit Jonge Hof kwam het leprooshuis (De Raad 2005, 30). Nadat het Middelhof leeg kwam te staan werd het noordelijke deel ervan bestemd voor het Mannengasthuis. Het St. Elisabethgasthuis zat al in een deel van het Middelhof toen het klooster nog bestond (De Raad 2005, 27). Het Witte Hof werd uiteindelijk het Hof van Sonoy. In 1576 werd het Jonge Hof opgekocht door Diederik Sonoy en bouwde het om tot edelmansbehuizing (De Raad 2005, 34). Het Oude Hof was bestemd voor een armenhuis en tot 1684 werden er ook weeskinderen gevestigd (De Raad 2005, 23-24).

Middelhof

In veel voorgaande bronnen wordt het Middelhof ook St. Salvatorklooster genoemd. Er wordt pas voor het eerst duidelijk naar verwezen in een tekst uit 1444 (De Raad 2005, 27-29).

Mogelijk bestond het Middelhof al rond ca. 1430 (Drewes 2011, 42).

Het Middelhof lag ten noordwesten van de Grote Kerk en bestond uit een ruim erf met een diepe put, woonverblijven, een patershuis, en werk- en brouwhuizen. Het is heel goed mogelijk dat de bewoonsters een rol gespeeld hebben bij het verzorgen van de zieken van het aangrenzende St.Elisabethgasthuis (De Raad 2005, 27).

2.2 Sint Elisabethgasthuis en Mannengasthuis

De eerste instelling voor ziekenzorg in Alkmaar is het Onze Lieve Vrouwegasthuis, dat in 1341 werd gesticht door pastoor Aloud van Oudeschye tussen de Langestraat, Schoutenstraat en Breedstraat. In de eerste helft van de 15de eeuw waren er al aparte mannen- en vrouwenverblijven en omstreeks 1450 noemde men het het Sintelysbettengasthuys. Het was voornamelijk een gasthuis voor mannen en vrouwen maar dit veranderde vanaf circa 1460. Sindsdien was het alleen bestemd voor mannen en werd het Mannengasthuis genoemd. De vrouwen verhuisden door ruimtegebrek vervolgens naar een gasthuis ten noorden van het Middelhof op het Heiligevelt. Dit gasthuis is rond ca. 1460 gesticht onder de naam Sint-Elisabethgasthuis. Het mannengasthuis werd in 1559 verplaatst naar de vrijgekomen gebouwen van de Witte Zusters aan de Nieuwe Sloot. In 1572 werd het Mannengasthuis verplaatst naar het minderbroederklooster (Vis 2007, 151-152). Tijdens de Hervorming/reformatie werden de zes Alkmaarse kloosters opgeheven en kwamen de gebouwen in de stad in 1572 vrij. Op 15 december 1598 werd er voor het Vrouwegasthuis



Figuur 1: (Regionaal Archief Alkmaar, catalogusnr. PR 1000398, ca. 1735 L. Schenk). Gravure van het Pesthuis en het Elisabeth gasthuis voor de mannen en de vrouwen.

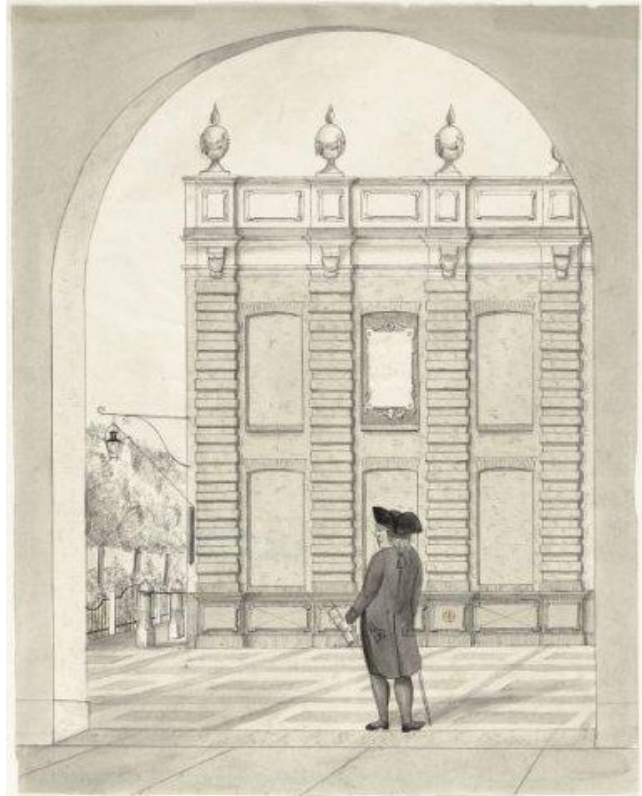
een nieuwe ordonnantie opgesteld. In het Langhuis kwam plek voor 20 personen en in de voormalige kloosterkapel voor 12 mensen. De vrouwen moesten nuttig werk verrichten, zoals bijvoorbeeld spinnen (Vis 1991, 37).

Het Oude Mannengasthuis verhuisde in 1586 naar de verlaten panden van het Vrouwegasthuis (Vis, G.N.M. 1991, 38).

Het Sint-Elisabethgasthuis was een combinatie van ziekenverzorging, bejaardentehuis en verzorgingshuis (Nieuwsbrief Alkmaar 2000). Dit gasthuis stond open voor oude en arme vrouwen. Ook werd er hier gezorgd voor de geestelijk minder in orde vrouwen en waren er jongere vrouwen (vanaf 14 jaar) aanwezig. Deze jongere groep mocht de ouderen niet (met

woorden en daden) lastigvallen (Vis 2007, 152). Je had verder vrouwen die hun plek inkochten om daar vervolgens de rest van hun leven te slijten en verzorgd te worden (Nieuwbrief Alkmaar 2000). Deze worden ook wel proveniers of kostkopers genoemd en verkregen op zijn tijd ook een extraatje in het gasthuis (Vis 2007, 152).

Om financiële redenen werd in 1785 het mannengasthuis samengevoegd met het vrouwengasthuis. Dit werd samen het Oude Mannen- en Vrouwengasthuis. De middenvleugel tussen beide gasthuizen werd deels afgebroken en er kwam een nieuwe regentenkamer in, met een opvallende luxe pronkgevel (zie figuur 2, 3). Na deze samenvoeging bleef de financiële toestand echter slecht waardoor het in 1796 ingelijfd werd bij de financiën van de stad, inclusief alle schulden, lasten, bezittingen en inkomen (Vis 1991, 93). Aan het einde van de 19de eeuw kreeg het



Figuur 2 : (Regionaal Archief Alkmaar, catalogusnr. PR 1000408, 1825 anoniem). Pronkgevel van het Oude Mannen- en Vrouwengasthuis.

gasthuis meer de functie van een ziekenhuis en gaat het verder onder de naam als Stadsziekenhuis.¹ Figuur 3 toont een deel van de binnenplaats en ook daarop is de luxe pronkgevel te zien.



Figuur 3: (Regionaal Archief Alkmaar, catalogusnr. 1000407, 1789 J.A. Crescent). Zicht op de binnenplaats van het Oude Mannen- en Vrouwengasthuis.

2.3 Historische informatie over de mensen uit het gasthuis

De bekende Amsterdamse schilder Lambert Doomer was woonachtig in Alkmaar van 1669 tot 1695. In 1673 kocht hij zich samen met zijn vrouw Metje Harmens in als proveniers van het Mannengasthuis. In het *Uitgaafboek* wordt Doomer regelmatig genoemd vanwege zijn uitbetalingen voor ‘de verbeteringh van sijn bier’. In 1679 hertrouwt hij met een weduwe wonend in het gasthuis, genaamd Geesje Esdré, nadat zijn vrouw in 1674 is overleden. Hij heeft gedurende zijn verblijf de regentessen van het Mannengasthuis geschilderd. De Regenten van het gasthuis voerden veel bezuinigingen door op het voedsel wat tot een rekest tot het vroedschap leidde begin december 1681. De proveniers moesten gedwongen met zijn vieren uit één schotel eten, terwijl de regenten de koetongen en hammen bestemd voor de proveniers zelf opaten. Daardoor bleef het ‘middelmatige’ vlees en vis voor hun over. Omdat er geen schikking voor werd getroffen, verlieten Doomer en zijn vrouw het gasthuis. Hun lijfrente werd in termijnen teruggestort (Vis, G.N.M. 1991, 78).

2.4 Regelingen omtrent het eten van de Proveniers

Om een idee te krijgen van het dagelijkse leven van proveniers in een gasthuis, kan het gedragsreglement voor proveniers uit 1702 een goed beeld geven.

In het archief lagen kopieën van een stuk tekst geschreven door Adriaan Sevenhuysen, waarvan het origineel in het museum ligt. Het betreft archiefinventaris 11 van de archieven van de gasthuizen. Hier volgt een citaat van het gedrags reglement:

“ REGLEMENT ENDE ORDRE, waar na de respectieve PROVENIERS In het Elisabeths Gasthuys, haar hebben te gedragen.

Erstelijk sullen alle Proveniers des morgens komen ontbijten, van agt tot half negen uren, den enen dag Boter, en den anderen Kaas.

Ten tweeden, sullen gehouden wesen ter Reventer te komen, om de Maaltijd te doen, te weten smiddags ten elf uren precijs, en de Proveniers savonds ten seven uren het gehele Jaar door, en wie op den bestemde tijd, (met het luyden van de Klok) niet en komt, om ordentelijk ter Tafel te gaan, sal verbeuren sijn Maaltijd.

En sullen de vier oudste Proveniers, gehouden zijn, aan een Schotel te Eten, en soo de volgende aande volgende Schotel, dog indien het door Versterf of Inkoop quam te gebeuren, dat Man en Vrouw aan verscheyde Schotels geraakte, sal de Man en Vrouw mogen blijven

aan die Schotel daar sij aan zijn, en sal de eerste ongetroude haar volgende , moeten overgaan, tot de voorenstaande Schotel, en de Voorsittende daar mede te vreden moeten zijn.

Eenige spijsse inde hand sullen mogen nemen om te nuttigen, voor en aleer syluyden te gelijke GOD den HEERE voor sijn Weldaden en Benedictie aangeropen sullen hebben, en na den Eten niet van den Tafel gaan, voor dat een ygelijk als vooren GOD den Heere voor sijn Weldaden gedankt en geloofd sal hebben; en wie contrarie doet, dat die verbeuren en versteken sal wesen vande Maaltijd daar aan volgende.

Item, dat niemand vande Proveniers, sig sal vervorderen de Spijsse, 't zij Vleesch, Spek, Worst, Kaas ofte iets anders schandelijk ofte onbehoorlijk snijden, tot schande van hem selven, en van 't Huys, ofte iets onbehoorlijks ofte onbetamelijks (tot oneere van 't Huys) daar mede te plegen, nog te ook deselve Spijsse vande Tafel te dragen, veel min die aan andere te Verkoopen of wech te geven, en soo ymand sulks siet, ofte weet, dat sulks geschied, dat die gehouden sal wesen, 't selve de Binne-Moeder bekent te maken, op de verbeurte vande ses Weken uyt het Huys, en van sijn Proven versteken te wesen, soo dikwils hy sulks doet, en daar en boven nog de Waardye, van 't geene alsoo verkogt ofte wech gegeven heeft, aande Regenten te Betalen.

Item, sal ook aan niemand eenige Preuven in hare Huysen gegeven werden.

Item, dat niemand vande Proveniers, tegen malkanderen eenige Weddingen, ofte malle Koopmanschappen sullen mogen doen, waar uyt twist ofte kyvagien souden mogen ontstaan, op de verbeurte als vooren.

Item, dat niemand, wie hy zy, vermogen sal eenige onbehoorlijke ofte ontijdige Woorden te spreken, tot nadeel van den Name GODES, ofte sijnen Naasten, nog ook in't Huys eenige twistige woorden te gebruyken, ofte kyvagien aan te regten, ofte ook eenige Schimp-redenen ofte woorden tot bedroeffnisse ofte beswaarnisse van ymands Conscientie te spreken: om soo veel mogelijk is alle partyschap voor te komen en te verhinderen, maar in alle Vrede, Liefde, en Eendragt te leven, als dat behoord, op de verbeurte (soo wie contrarie doet) van ses weken voor de eerste maal, voor de tweede maal twaalf weken, en soo hy meer in sulke moetwil voortgaat, gestraft te werden tot discretie vande Regenten en Regentinnen.

Item, dat niemand, wie hy zy, de Regenten en Regentinnen van 't Huys, nog ook de Binne-Moeders, sal mogelijk qualijk toespreken, op de verbeurte van ses weken.

Dog sullen de Proveniers gehouden zijn, indien in yetwes misdaan werden, of meenen benadeeld te zijn, 't selve te brengen ter kennis van de Regenten en Regentinnen, op de ordinaris Vergadering, zijnde Saturdays.

Dat niemand sal vermogen op de Reventer, ofte in 't Langhuys, eenige Toebak of sterken Drank te drinken, op de verbeurte van de Maaltijd eerstkomende niet ter Maaltijd mogen gaan, en daar in continuerende op de verbeurte van ses weken uyt het Huys.

Ingevalle eenige Rooms-Catholijken des Sondags niet wilden aan Tafel komen, sal sulks der Saturdays savonds aande BinneMoeder moeten seggen, en sal daar voor ses stuyvers genieten.

Soo imand onpasselijk is, en sulks by Regenten en Regentinnen geoordeeld word, of dat niet uyt gaan kan, sal de Spijs in sijn Huysje krijgen, mits het Overschot weder inde Keuken laat brengen.

En sal aan elk Huysgesin alle Jaaren gegeven worden twintig Tonnen Turf, en twintig pond Kaarsen, om die te gebruyken; maar sal daar van niet wech mogen geven of verkoopen, op de verbeurte van ses weken.

Indien imand niet genegen mogte zijn langer in't voorsz. Proven-Huys te blijven, sal voor sijn uytgeschoten Geld, Jaarlijks genieten vijf ten Honderd.

Aldus gearresteerd by de Heeren vande Vroetschappe, den 11 Maart 1702. In kennisse van my Secretaris. ADRIAAN SEVENHUYSEN.” (Regionaal Archief Alkmaar, archieven van de gasthuizen, inventarisnummer , 696-4-14)

Bij deze tekst zat ook een menukaart voor de proveniers. Hier volgt een citaat van de gehele menukaart:

“ REGLEMENT EN ORDRE, VAN SCHAFFING TE GEVEN AANDE AAN TE NEMENE PROVENIERS, IN 'T VROUWE GASTHUYSTOT ALKMAAR

EERSTE WEEK

Smiddags.

Savonds.

SONDAG

Vers vlees, gestoofd met
Rijst, geparelde garst of
groente

Melk, met het overschot van smiddags

MAANDAG

De Vleesketel, 't zy
Soute of Rookt Vlees, of Ham, daar
op Repje, Sop of Gort

Salade, 't zy Groene, Koolsalade, of
Bietwortelen en Bierenbrood.

DINSDAG

Grauwe of Groene erweten, met
konijnen, Entvogels of vers Vlees.

Karnemelk, gekookt met eene of d'andere
Spetie met het Overschot.

WOENSDAG

Gemengde erweten met worst of
spek, of gerookt spek met appelen,
peeren of wortels.

Soetemelk, met het Overschot of Pens.

DONDERDAG

Pottasye na de tijd, 't zy boontjes,
peulen, knollen, kool, met de koude
schotel

Salade 't zy Groene, Koolsla of
Bietwortelen.

VRYDAG

Vis, 't zy varse of gesouten, als Revier
of Zeevis, Aal, stokvis, Labberdaan
of Haring, gesoden of gebraden.

Rystenbry

SATURDAG

Vis na den tijd.

gebakken Koeken, of war Brood.

TWEEDE WEEK

Smiddags.

Savonds.

SONDAG

Grauwe erweten, met gebraden Vlees.

Salade met Bierenbrood.

MAANDAG

Gemengde erweten, met worst of spek,
of gerookt spek met appelen,
peeren of wortels.

Melk met het Overschot,
of drie eyeren.

DINSDAG

Vars Vlees, gestoofd met Rijst,
geparelde Garst of Groente.

Karnemelk gekookt met de eene of
d'andere Spetie, met het Overschot.

WOENSDAG

Pottasye na de tijd, 't zy boontjes,
peulen, knollen, kool, met koude schotel

Salade met het Overschot.

DONDERDAG

Gort of boontjes, met konijnen,
Entvogels, of Vars Vlees.

Karnemelk als vooren, met het Overschot

VRYDAG

Vis, 't zy varsse of gesouten, als
Revier of Zeevis, Aal, Stokvis,
Labberdaan, of Sied-haring.

Rystenbry.

SATURDAG

Vis na den tijd

Gebacken Koeken, of warm Brood.

Altijd Boter en Brood, of Boter en Kaas na op Tafel, drie Guldens Bier gedurende de Maaltijd; en sal altijd Hollandsche Boter geschapt en gebruykt worden.

Aldus gearresteerd by de Heeren vande Vroetschappe den 11 Maart 1702. In kennisse van my Secretaris. ADRIAAN SEVENHUYSEN.” (Regionaal Archief Alkmaar, archieven van de gasthuizen, inventarisnr. 11)

Of het menu daadwerkelijk gezond is kan gedeeltelijk gecontroleerd worden aan het huidige “schijf van vijf” van het voedingscentrum, de autoriteit die aan consumenten een wetenschappelijk onderbouwde en onafhankelijke informatie geeft over een gezonde, veilige en meer duurzame voedselkeuze (<http://www.voedingscentrum.nl/nl/service/over-ons.aspx>, bezocht op 10 juni 2012). De schijf van vijf is een hulpmiddel dat laat zien hoe er gezond gegeten kan worden, waarbij de aangeduide hoeveelheden een beeld geeft van wat men ongeveer zou moeten eten.

De eerste schijf omvat groente en fruit, waar van beide iedere dag 200 gr de richtlijn is. In deze producten zitten vitamine C, vitamine A, foliumzuur, vezels en kalium.

De tweede schijf omvat brood, granen, aardappelen, rijst (etc.). De hoeveelheid is afhankelijk van leeftijd en geslacht. Deze categorie is belangrijk voor de inname van koolhydraten, eiwitten, B-vitamines, vezels, calcium en ijzer. De derde schijf betreft dranken waarvan men 1000-1500 milliliter moet binnenkrijgen wat ook inclusief melk is. Vet en olie zijn de onderdelen van de vierde schijf en omvat alle vetten en oliën die worden gebruikt bij het klaarmaken van het eten. Deze producten bevatten essentiële vetzuren welke het lichaam niet zelf kan aanmaken. Ook bevat het vitamines A, D en E. De vijfde schijf omvat vlees, ei, vis, kaas, melk en melkproducten. Ook deze producten zijn belangrijk om de eiwitten, visvetzuren, B-vitamines, calcium en ijzer (<http://www.voedingscentrum.nl/nl/schijf-van-vijf/schijf.aspx>, bezocht op 10 juni 2012).

Omdat de menukaart de afwezigheid vertoont van hoeveelheden kan niet gezegd worden of men in die tijd tekort kwam door een te kleine portie van groente, vlees, graan of melkproducten. Wel kan er aan de hand van de kaart vastgesteld worden wat ze niet of te weinig binnen kregen.

Tabel 1: Menukaart van de proveniers.

Week en dag	fruit	groente	aardappelen, rijst, peulvruchten	brood	kaas	melk(producten)	vleeswaren, vis, kip, eieren	boter	drinken
week 1 zondag	-	X?	X	X	X	X	X	X	X
week 1 maandag	-	X	X	X	X	-	X	X	X
week 1 dinsdag	-	-	X	X	X	X	X	X	X
week 1 woensdag	X?	X?	X	X	X	X	X	X	X
week 1 donderdag	-	X	X	X	X	-	X?	X	X
week 1 vrijdag	-	-	X	X	X	X?	X	X	X
week 1 zaterdag	-	-	-	X	X	-	X	X	X
week 2 zondag	-	-	X	X	X	-	X	X	X
week 2 maandag	X?	X?	X	X	X	X	X	X	X
week 2 dinsdag	-	X	X	X	X	X	X	X	X
week 2 woensdag	-	X	X	X	X	-	-?	X	X
week 2 donderdag	-	-	X	X	X	X	X	X	X
week 2 vrijdag	-	-	X	X	X	X?	X	X	X
week 2 zaterdag	-	-	-	X	X	-	X	X	X

Wanneer het menu bekeken wordt valt op dat er bijna geen fruit aangeboden wordt. Het werd maar één keer per week verwerkt in een schotel, in de eerste week op de woensdag en de tweede week op de maandag. De mogelijkheid voor groente was de ene keer groter dan de andere omdat er op sommige dagen ‘of het één, of het ander’ werd aangeboden. Op de dinsdag in de tweede week werd bijvoorbeeld de mogelijkheid gegeven van vers vlees, gestoofd met rijst, geparelde gerst of groente. Op veel dagen werd er een melk (product) met het overschot aangeboden of een salade in de avond, wat de situatie geeft dat mensen soms twee keer op een dag groente binnenkregen.

Iedere ochtend werd er ontbeten met boter en de andere dag kaas. Gedurende de maaltijden in de middag en avond is er altijd boter en brood, of boter en kaas na op tafel, met drie gulden aan bier. (Regionaal Archief Alkmaar, inventarisnr. 11). In de tabel (zie tabel 1) is dit dan ook voor iedere dag aangekruist.

Bonen en grauwe erwten vallen onder peulvruchten. Wat duidelijk naar voren komt in de tabel (zie tabel 1) is dat er geen gebrek is aan koolhydraten en eiwitten (etc.). Langzamerhand

heeft er mogelijk een vitamine tekort opgetreden door gebrek aan genoeg groente en fruit, met name Vitamine C en A, foliumzuur en kalium.

Aan de hand van de archieftekst en de menukaart kan ook een verwachting van materiaal worden gegeven. De proveniers aten met vier man aan één schotel. Dat scheidt een beeld van grotere grappen en/of bakpannen. Ander materiaal waarvan verwacht wordt dat aan te treffen zijn borden, koppen (voor melk of bier), eventueel bierglazen of kannen.

Omdat er op één plek gegeten werd, de mensen moesten zich immers richting de Reventer begeven voor hun maaltijden, is het wellicht logisch dat afval of grotere hoeveelheden afgeschreven borden, grappen (etc.) in een beerput of afvalkuil dicht bij de eetzaal werd gestort.

In het langhuis of op de Reventer mocht geen tabak gerookt worden of sterke drank worden genuttigd. Mogelijk uit zich dat in een mindere hoeveelheid gevonden pijpenkoppen rondom de Reventer, en de afwezigheid van sterke drank flessen (Regionaal Archief Alkmaar, inventarisnr. 11).

3. DE ARCHEOLOGIE

3.1 De opgraving

In 1998 en 1999 werd archeologisch onderzoek verricht aan het Canadaplein. Dit onderzoek, waar voorheen het zwembad ‘de Overdekte’ stond en nu het Cultureel centrum werd in drie fasen uitgevoerd. De vierde opgravingscampagne werd uitgevoerd in 2000.

Hier werden de eerste vier bouwputten aangelegd.

De eerste fase vond plaats tussen 13-07 en 14-08-1998 in het westelijke deel van het terrein.

In de tweede fase werd het oostelijk deel van dit terrein onderzocht tussen 14-12-98 en 26-01-99. In dit deel van het terrein werden de werkputten 5 tot en met 12 aangelegd.

De derde fase betrof voornamelijk het in kaart brengen van de overblijfselen van de stadsmuren, de stadsgracht en dieper gelegen sporen. Dit gebeurde in de periode 22-03 en 12-04-99. Het gehele onderzochte terrein was ruim 40 bij 50 meter (A. Pavlovic 2012).

De vierde fase vond plaats in 2000 gedurende de periode van 10-01 t/m 25-02, 03-04 t/m 18-04 en 10-05 t/m 26-05-2000 (Jacobs, 2012.).

De periodisering van de sporen zijn in zowel 98-99CAN als in 00CAN hetzelfde gebleven.

Aan een spoor is een nummer gevolgd door een letter toegewezen. Aan het nummer is vervolgens een periodisering gekoppeld. De periodisering van de sporen die zowel door A. Pavlovic als E. Jacobs is toegepast is als volgt:

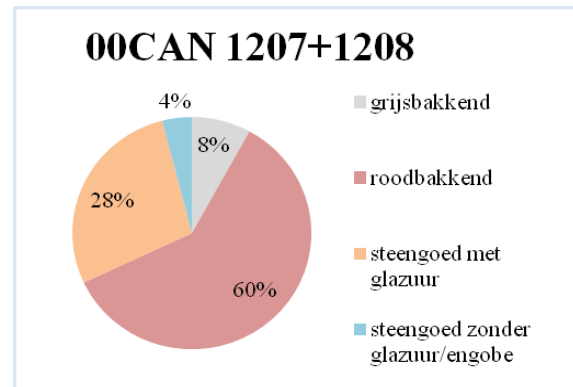
“Periode	Datering
1 =	Bronstijd
2 =	IJzertijd
3 =	Romeinse Tijd (1e - 3de eeuw)
4 =	13de eeuw
5 =	14de eeuw
6 =	eind 14de/begin 15de eeuw
7 =	1430 -1537
8 =	1537 -1573
8/9 =	1550-1600
9 =	eind 16de -eerste helft 17de eeuw
10 =	1650 -1725
11 =	18de eeuw 19de eeuw
12 =	19de eeuw
13 =	'30 tot eind 20ste eeuw
14 =	recente verstoringen o.a. als gevolg van sloop- / bouwrijp maken”

De veldtekening is een compleet overzicht van alle gevonden sporen op 00CAN en 98-99CAN (bijlage 11).

3.2 De vondstcomplexen

Beerput (II) 00CAN 1207 en 1208, ca. 1430 - ca. 1590

Onder beerput I lag beerput II. Bij de bouw van beerput I was de oostelijke helft van beerput II verwijderd. De wanden van beerput II waren steens gestapeld, terwijl de koepel halfsteens was. Door de vondstconcentratie die zich in het midden van de beerput bevond, is een hangkoker niet uitgesloten (dagrapportage 09-02-2000).



Figuur 4: Percentages aardewerk

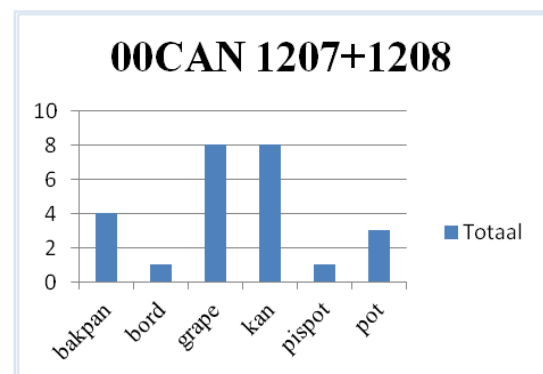
De onderste compacte bruingroene beerlaag bevatte enkele aardewerkfragmenten en een complete r-pis-5. Ook is hier een grote pluk donkerbruin haar gevonden welke vermoedelijk van een vrouw is geweest die toetrad tot het klooster (dagrapportage 10-02-2000).

Pispotten komen na 1375 in bijna alle beerputten wel voor (Bartels 1999, 109). Ook in deze beerput waar zeer weinig in gevonden is, zat een complete r-pis-1. Er is ook een grape van het type r-gra-6 en een bakpan (r-bak-2) die rond dezelfde tijd als de pispot gedateerd kan worden (zie bijlage 1 voor een overzichtstabel). Wat duidelijk naar voren komt is dat het overgrote deel uit roodbakkend aardewerk bestaat (fig. 4) en dat het voornamelijk om keukengerei gaat (fig. 5).

De objecten komen uit de periode vóór de aanvang van het Elisabethgasthuis. Deze beerput is dus onderdeel geweest van het Middelhof uit de kloosterperiode. Het convent was mogelijk opgericht rond 1430 (Drewes 2011, 42), wat een begindatering van omstreeks 1430 geeft.

Omdat beerput I over beerput II heen gebouwd is, geeft de begindatering van beerput I tegelijkertijd

de einddatering van beerput II aan. Beerput II is daarmee gedateerd van ca. 1430 tot 1590.

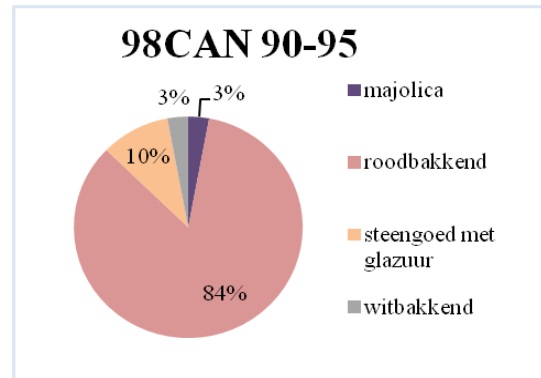


Figuur 5: Op de y-as zijn de aantallen weergegeven, de x-as de functie.

Beerkelder (C) 98CAN 90-95, ca. 1525 – ca. 1650

Roodbakkend aardewerk is de grootst vertegenwoordigde groep in deze beerkelder (fig. 6), waarbij grappen het meeste voorkomen.

De één na grootste groep is steengoed, waarvan er zeker zes fragmenten van een kan en twee spinsteentjes zijn. De spinsteentjes geven aan dat er vrouwen in het gasthuis hebben gewoond die wol gesponnen hebben.

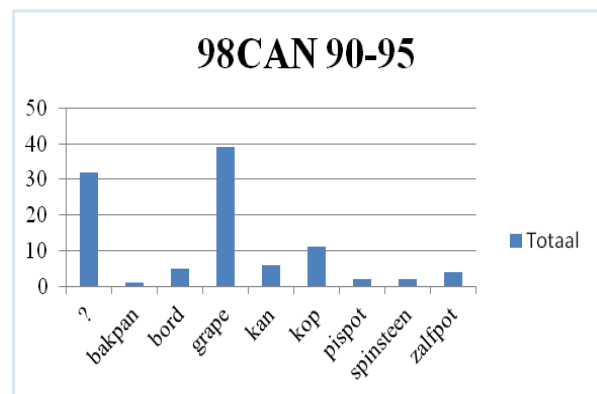


Figuur 6: Percentages aardewerk

Van witbakkend aardewerk zijn drie fragmenten aangetroffen en van majolica zijn er drie bordfragmenten gevonden. In deze beerput zitten drie fragmenten majolica. De functie van het materiaal betreft vooral keukengerei (fig. 7). Er is geen faience, glas, porselein of Italiaans gevonden. De afwezigheid van faience geeft een mogelijke datering voor 1650, gezien het feit dat dit baksel daarna vrij algemeen voorkomt.

De datering gebaseerd op de vondsten zou een begindatering van ongeveer 1525 opleveren met de r-gra-19 en de r-gra-34. De einddatering zou wellicht rond de 1650 kunnen liggen met de einddatering van de de r-kop-2, de r-gra-19 en de r-gra-34. De afwezigheid van faience, maar wel de

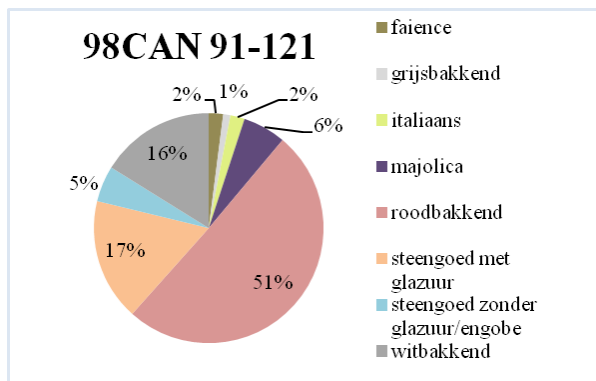
aanwezige majolicafragmenten duiden ook op de mogelijke einddatering rond 1650 (zie bijlage 2 voor een overzichtstabel).



Figuur 7: Op de y-as zijn de aantallen weergegeven, de x-as de functie.

Insteek kelder A/B, ca. 1525 – ca. 1675/1700

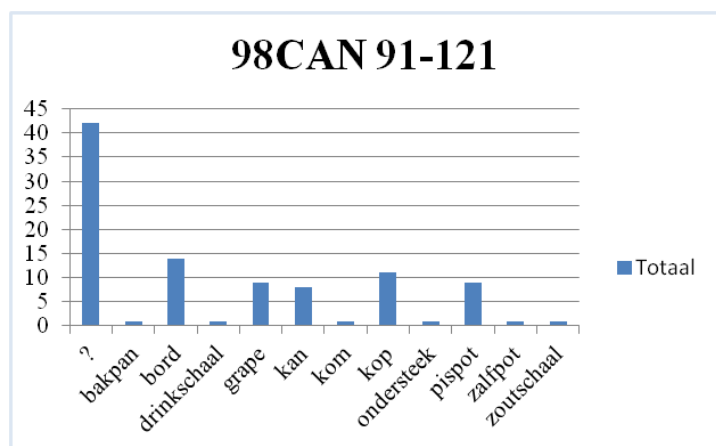
Ook hier is de grootste groep roodbakkend aardewerk (fig. 8), gevolgd door het steengoed en witbakkend. Bij het roodbakkend aardewerk gaat het vooral om keukengerei zoals grappen, borden, koppen een kom en een bakpan (fig. 9). Ook zijn er negen pispotten gevonden.



Figuur 8: Percentages aardewerk

De fragmenten steengoed waren te beperkt om er een type aan te kunnen geven. Het witbakkende aardewerk betreft drie koppen en vier grappen, en een ondersteek. Een ondersteek geeft aan dat er een zieke te bed gelegen moet hebben. Majolica, faience en Italiaans zijn ook aanwezig (fig. 8), weliswaar in een kleine groep waarbij het voornamelijk om borden gaat. Er is geen enkel fragment glas gevonden.

Het vroegst te dateren voorwerp is de r-bak-1 welke gedateerd kan worden op 1400-1525. Dat geeft een vroege begindatering aan deze beerput die na 1400 moet beginnen. Omdat het hier de insteek van beerput (AB) 98CAN 99 betreft, lijkt het aannemelijk om de begindatering op 1525 te zetten, gezien dat de datering van de



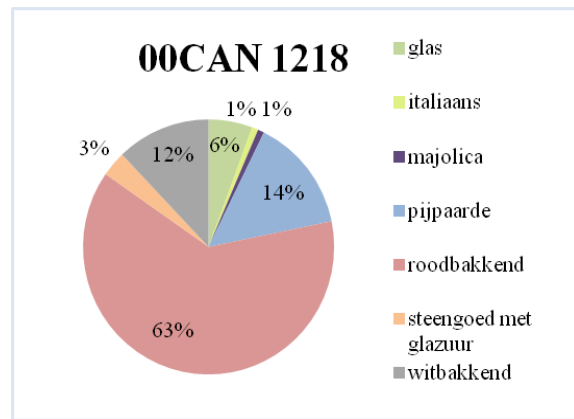
Figuur 9 : Op de y-as zijn de aantallen weergegeven, de x-as de functie.

vroegste vondsten uit de beerput is. Dit wijkt ook niet veel af van de datering van de r-bak-1, wat het enige voorwerp is dat zo vroeg gedateerd kan worden. De aanwezigheid van één r-zal-1 geeft aan dat de einddatering tot minstens na 1675 moet doorlopen, daar de begindatering voor de r-zal-1 na die datum ligt (zie bijlage 3 voor een overzichtstabel).

Beerput (V) 00CAN 1218, ca. 1525 – 1650

De stortkoker heeft vrijwel zeker in de zuid-oosthoek van de beerput gehangen, gezien de vondstconcentratie daar het hoogst was. Ook maakt de bakstenen wand van de beerput daar een hoek. De beerlaag was 0.30 m dik, met daaronder schoon duinzand.

De muren in het zuiden en het oosten van de beerput sluiten aan op de beerputwand, wat het zeer aannemelijk maakt dat het tegelijkertijd met de verbouwing van de middenvleugel is geplaatst (dagrapportage 11-02-2000).

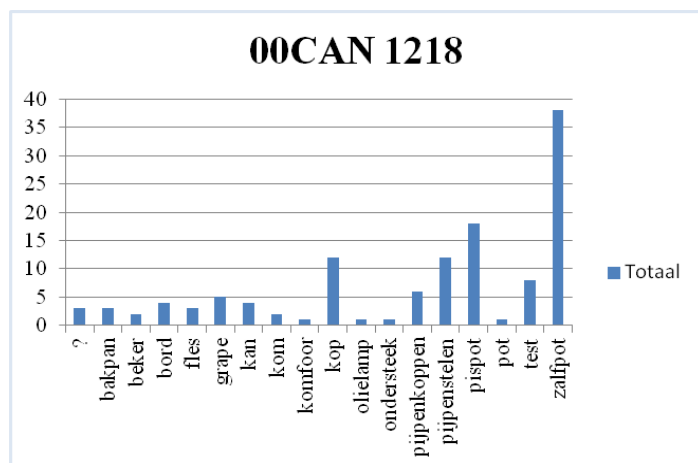


Figuur 10: Percentages aardewerk

In beerput 1218 is een grote hoeveelheid aan zalfpotjes van het type r-zal-3 gevonden ten opzichte van andere vondsten uit andere beerputten van deze opgraving (fig. 11).

In totaal zijn er 38 voorwerpen aangetroffen, waarbij het veelal om complete objecten gaat.

Een veelvoorkomend object in de beerput is de r-kop-2. Koppen komen in deze periode vrij veel voor in tegenstelling tot bekers (Bartels 1999, 124). Het witbakkend aardewerk uit de put betreft voornamelijk pispotten van de typen



Figuur 11: Op de y-as zijn de aantallen weergegeven, de x-as de functie.

r-pis-2 en r-pis-7. Een bijzondere vondst is een Italiaans bord van het type i-bor-1. Er is maar één majolica bord gevonden en faience is afwezig (fig. 10).

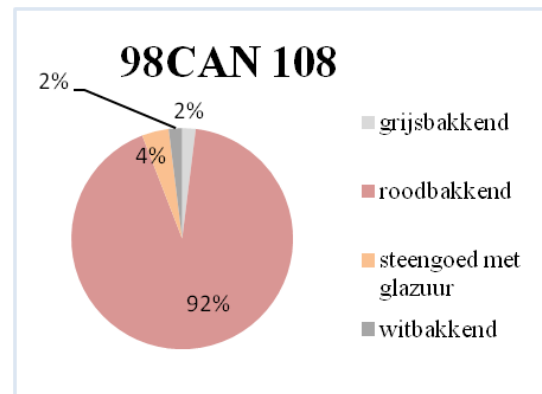
De door Duco gedateerde kleipijpen omvat de periode 1605-1625. De r-kom-58 en de r-pis-19 wijzen echter uit dat de begindatering eerder moet zijn dan 1605 en na 1525 moet worden gesteld. De einddatering lijkt rond 1650 te liggen, ondanks dat er een aantal objecten met een langere looptijd zijn. De objecten die beter te dateren zijn, zoals het majolicabord en het Italiaanse bord, vallen binnen die datering (zie bijlage 4 voor een overzichtstabel).

Riool (D) 98CAN, ca. 1550 – ca. 1750

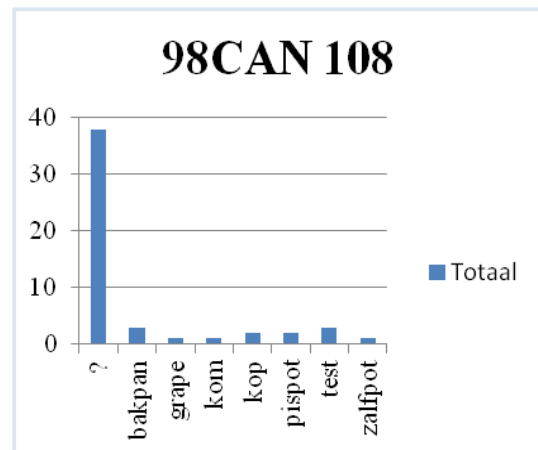
Het meest voorkomende type aardewerk in dit riool is roodbakkend (fig. 18). Aan de meeste fragmenten kon echter geen type gegeven worden. Het merendeel zijn bakpannen (3 exemplaren) en testjes (4 exemplaren). Er is één

w-pis-2 gevonden wat tegelijkertijd het enige witbakkende materiaal in dit riool is. Van steengoed zijn er twee fragmenten gevonden. Het betreft dus voornamelijk keukengerei. Ook zijn er één zalfpot en twee pispotten aangetroffen (fig. 13).

Er is geen strakke datering te geven omdat hier weinig objecten gevonden zijn. De objecten zijn grof te dateren tussen 1550 – 1750 (zie bijlage 5 voor overzichtstabel).



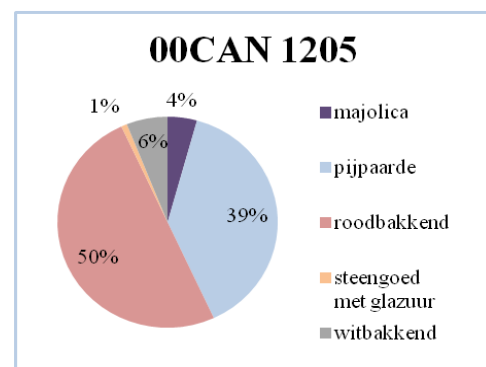
Figuur 12: Percentages aardewerk



Figuur 13: Op de y-as zijn de aantallen weergegeven, de x-as de functie.

Beerput (III) 00CAN 1205, ca. 1590 - ca. 1660

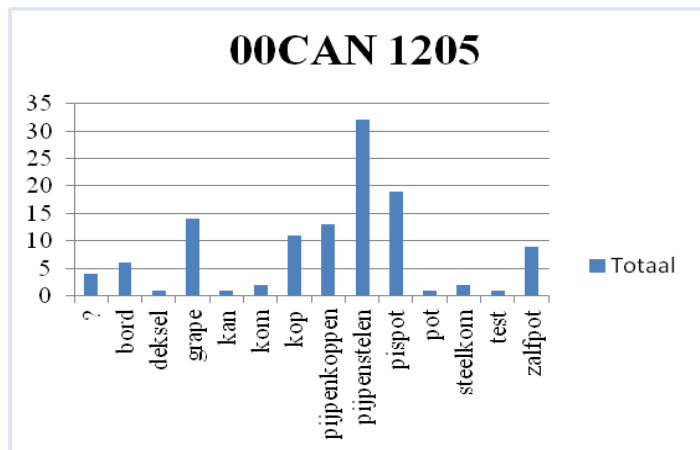
In de 0,25 m dikke bruin-zwarte beerlaag welke gelegen was onder een 0.8 m dikke puinlaag zijn een groot aantal vondsten gevonden. In het noordwestelijke deel van de beerput bevond zich de vondstenconcentratie. De onderkant van de putwand lag op 0.29m –NAP, en geeft aan dat de beerput niet diep was. De gevelmuur die ten zuidwesten van de beerput stond bleek met een spaarboog over de beerput gebouwd te zijn (dagrapportage 09-02-2000). Deze muur is daarom jonger dan de put en vormt een terminus ante quem voor de aanvang van de put.



Figuur 14: Percentages aardewerk

Het overgrote deel van vondstmateriaal uit deze put is van roodbakkend aardewerk (fig. 14). Met name de r-pis-5 is een veel voorkomend object en telt 19 exemplaar. Naast de pispotten

zijn er relatief veel grappen (13ex.) en koppen (10 ex.) (fig.15). Men kookte het voedsel in de grappen en dit voorwerp komt in bijna alle huishoudens voor (r-gra). Het witbakkend aardewerk komt zichtbaar minder voor. Afgezien van drie w-pis-1, een grape, een w-kop-3, een deksel en een pot is er van dit baksel niks gevonden. Wel zaten er



Figuur 15: Op de y-as zijn de aantallen weergegeven, de x-as de functie.

een paar majolica voorwerpen in, waaronder borden en kommen (type m-bor-5).

Een bijzondere kom is de m-kom-14. De spiegel vertoont een ronde afbeelding van een landschapje met in het midden een hond. Vervolgens zit om deze afbeelding een versiering met een schaakbordmotief. Op de gegolfde rand zitten braamnoppen met daartussen een herhaald versieringspatroon. Gebaseerd op deze rand kan deze kom rond 1570-1620 gedateerd worden (Korf 1981, 46). De kom is zeer versleten aan de rand en de noppen wat aantoont dat het veel gebruikt is geweest en dat deze waarschijnlijk pas laat is gedumpt. Opmerkelijk is dat er geen enkel fragment glas is gevonden en ook steengoed kannen ontbreken afgezien van één scherf.

De beerput ligt dicht tegen de baksteenfundering van de oostzijde van het Middelhof. Zoals beerput I ligt deze beerput dicht bij de middenvleugel, wat ook de begindatering van ca. 1590 oplevert. De r-kom-68 een begindatering van 1650, wat aangeeft dat de einddatering van deze beerput tot na 1650 doorloopt (zie bijlage 6 voor een overzichtstabel).

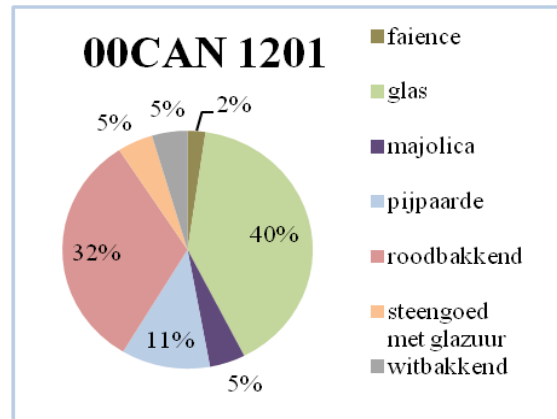
Het aantal kleipijpen telt 32 pijpenstelen en 13 pijpenkoppen. De datering die Duco geeft aan de pijpfragmenten ligt tussen de 1590 en de 1660. Door de nauwkeurige datering die de pijpenkopjes geven en het materiaal dat in deze periode lijkt te vallen is de beerput gedateerd op 1590-1660.

Beerput (I) 00CAN 1201, ca. 1590- ca. 1650/75

Het gaat hier om een vierkante beerput met de stortkoker in de zuidoost hoek ervan. In deze zuidoost hoek lag het meeste vondstmateriaal in de 0,20m dikke bruin-zwarte beerlaag. Deze beerput heeft hoogstwaarschijnlijk behoord bij de provenierswoningen van het gasthuis

(dagrapportage 08-02-2000). Beerput I sluit nauw aan met de wand van de middelvleugel, waardoor het aannemelijk is dat dit tegelijkertijd gebouwd is. Het hoort bij de noordzijde van de middenvleugel en werd waarschijnlijk gebruikt door de proveniers van het Mannengasthuis. Dat geeft een

beerputdatering vanaf ca. 1590.



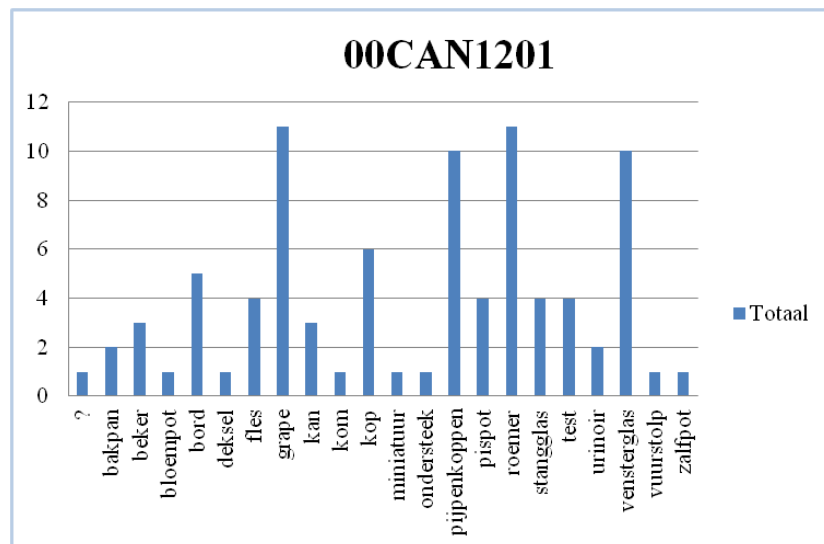
Figuur 16: Percentages aardewerk

Bijzondere objecten uit deze beerput zijn de steengoed kannen van het type s2-kan-35 en s2-kan-55. De s2-kan-55 heeft kobaltblauwe beschildering en zoutglazuur en is bewerkt met stempel en snijwerk. De s2-kan-35 is daarentegen bruin geglaazuurd en heeft drie appliques, waaronder met floraal motief. De kleine kannen zijn zeer geschikt om bier mee te tappen uit een ton om vervolgens aan tafel uit te serveren (Bartels 1999, 63). Ook betreft het hier luxe schenkerei!

Het meest voorkomende materiaal is roodbakkend aardewerk en glas fragmenten (fig. 16). Onder het roodbakkend aardewerk valt voornamelijk normaal gebruiksgoed, zoals het veelvoorkomende type r-kop-2 waarvan er zes gevonden zijn, of grappen zoals de r-gra-19.

Wat betreft het glas komen er fragmenten roemers voor waarvan het type gl-roe-6 de meest voorkomende is. Ook zijn er fragmenten gevonden van gl-bek-19a en gl-bek-19b.

Het gebruik van glaswerk zoals de gevonden roemers en glasbekers geeft wel aan dat het om mensen uit



Figuur 17: Op de y-as zijn de aantallen weergegeven, de x-as de functie.

de middenklasse gaat. Er is geen glas aanwezig van het duurste Facon de Venise, wat in de rijkste putten in Alkmaar wel gebruikelijk is (Bitter 2008,).

Gekeken naar de functie van het gebruiksgoed is er veel drinkgerei gevonden (fig. 17). De steengoed schenkkannen en de relatief veel glazen en bekers duiden hierop.

Er is wel porselein aanwezig waaronder een kop van overgangsporselein, en een kommetje van kraakporselein met een visnetdecoratie.

Er zijn twee faience bordes gevonden van het type f-bor-2. In totaal zijn er ook twee majolica bordes gevonden (m-bor-5) en een kom (m-kom-8). Er is vrij weinig materiaal van witbakkend aardewerk gevonden.

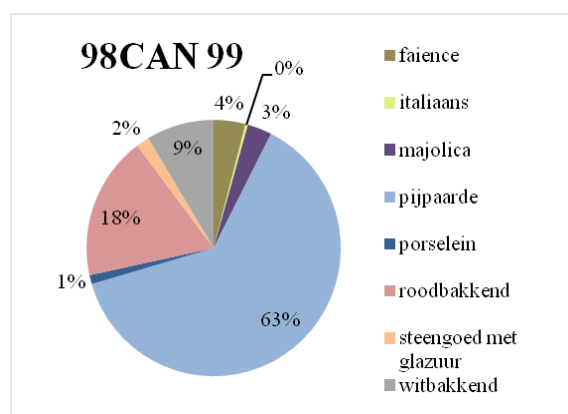
De datering van de pijpenkoppen sluit aan bij de datering van de start van het Mannengasthuis en geeft de datering 1590-1655 (Duco). Vondsten zoals de m-kom-8, die te dateren is op 1600-1625 en de twee f-bor-2 die beide te dateren zijn in de periode 1625-1675 geven aan dat deze periode daar ook bij valt. De dateringen van de bordes zijn gebaseerd op de decoraties die op het bord zijn geschilderd (zie bijlage 7 voor een overzichtstabel).

Beerkelder (A/B) 98CAN 99, ca. 1625 – ca. 1700

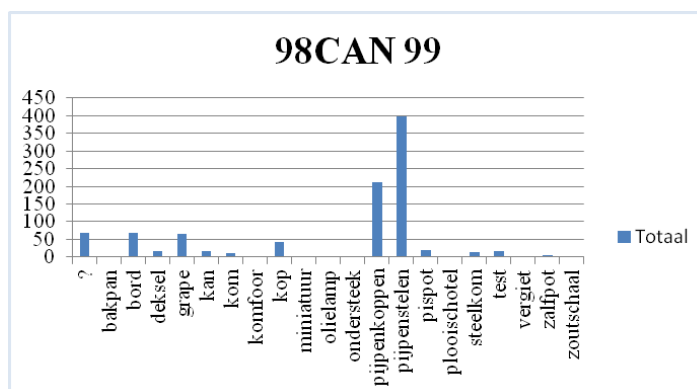
Deze beerput bevatte een grote verscheidenheid aan vondstmateriaal waaronder een aantal objecten met een bijzondere afbeelding. Om te beginnen zijn er zestien fragmenten steengoed met zoutglazuur (s2) gevonden waarvan er vijftien kannen zijn van de typen s2-kan-32, s2-kan-33, s2-kan-35, s2-kan-37 en s2-kan-55.

Deze voorwerpen worden als drinkgerei gebruikt.

Het roodbakkend aardewerk is verreweg de grootste vertegenwoordigde groep waarvan het grootste deel uit kookgerei bestaat (fig. 18). Er zijn onder andere 45 grappen en 19 koppen gevonden. Van de testjes zijn er 17 geteld. Tussen de tien pispotten zat een opmerkelijk



Figuur 18: Percentages aardewerk



Figuur 19: Op de y-as zijn de aantallen weergegeven, de x-as de functie.

exemplaar met de tekst “*soete lief kom te bet 1673*”. Er zijn relatief weinig borden en kommen van roodbakkend aardewerk gevonden (4 exemplaren). Ook bij het witbakkend aardewerk zijn de meeste exemplaren grapen, samen met de koppen.

Er komen veel majolica en faience borden voor in deze beerput. Van de 30 fragmenten majolica zijn er zeker 26 borden geteld. Van de 39 faience fragmenten waren er 30 bordexemplaren. Tussen deze borden zaten er een paar met een bijzondere voorstelling. Zo zijn er twee blauwe majolica borden waarvan er één met de afbeelding van een springende haas, en één met de afbeelding van een uil. Bij de faience borden kom je onder andere borden met katholieke scènes tegen waaronder een hert (St. Hubertus), een crypte en Andreas, en Job op de mesthoop (Jayasena 2000, 4). De grote hoeveelheid aan keukengerei doet vermoeden dat de beerput dicht bij de eetzaal en de keuken heeft gelegen (fig. 19).

Porselein en Italiaans aardewerk komt minder voor en bestaat vooral uit borden. Van de 11 porseleinen objecten zijn er 7 schoteltjes, 3 koppen en 1 kommetje. Het Italiaanse gebruiksgoed telt in totaal drie borden. Glas ontbreekt in deze beerput.

De oudste vondsten bestaan uit de s2-kan-35, de r-gra-19 en de r-kop-20. De dateringen van deze voorwerpen beginnen omstreeks 1525 - 1550. De s2-kan-35 loopt het snelst af en stopt rond 1625. Dit is ook het geval met de w-bak-5.

De pispot met de tekst “*soete lief kom te bet 1673*” geeft aan dat de beerput hoe dat ook tot die tijd in gebruik is geweest. Toch moet de beerput nog langer zijn gebruikt. De r-stk-3 is te dateren vanaf 1700 en geeft aan dat de einddatering hier in de buurt moet hebben gelegen. De pijpenkoppen die gedateerd zijn door Duco dateren uit ca. 1645/1650 tot ca. 1680. Deze datering is gedaan aan de hand van 212 pijpenkoppen en 398 pijpenstelen. Gezien de grote hoeveelheid aan pijponderdelen is het aannemelijk om deze datering aan te houden als moment waarop het grootste deel van het afval in de put werd gestort. Er moet wel rekening worden gehouden met het feit dat er een bewoningsfase kan hebben plaatsgevonden zonder rokende mensen. Daarom zal de einddatering op 1700 worden gesteld (zie bijlage 8 voor een overzichtstabel).

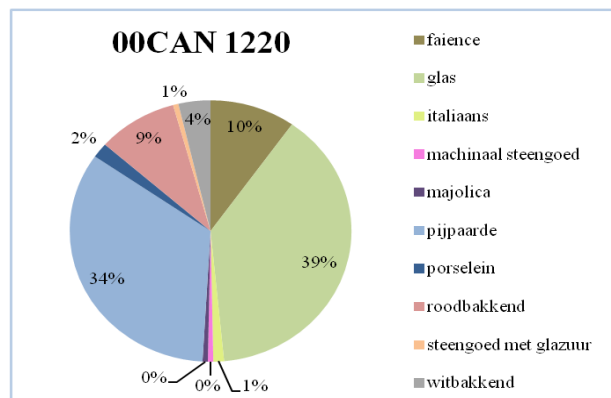
Beerput IV, vondstnummer 1220, ca. 1650 - ca. 1800

Beerput IV ligt aan de zuidkant van de middenvleugel, wat de vrouwenkant van het gasthuis was. Toch zijn er een hoop pijpenkoppen gevonden. Beerput IV is een latere toevoeging en volgt Beerput V op rond 1650.

Uit de 0.40m dikke donkerbruine beerlaag is een grote hoeveelheid aan

glasfragmenten van medicijnflesjes

gevonden, waaronder ook complete (fig. 20). Ook aardewerk, wijnflessen en een grote hoeveelheid aan kleipijpen zijn aangetroffen, wat aangeeft dat in die vleugel ook mannelijke proveniers hebben gewoond (dagrapportage 11-02-2000).



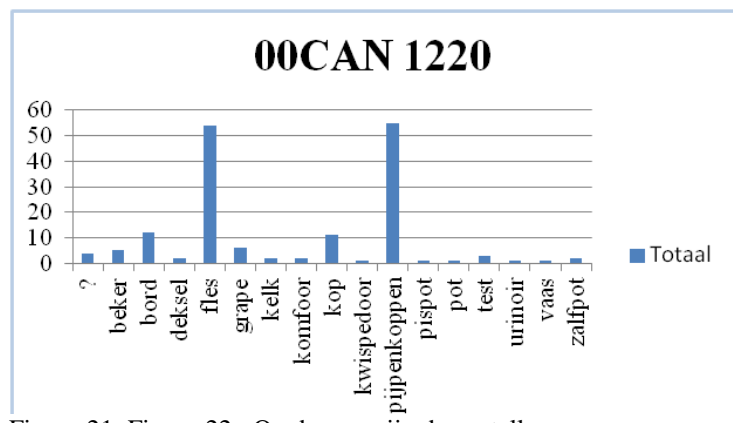
Figuur 20: Percentages aardewerk

Het materiaal lijkt grotendeels uit drinkgerei te bestaan en voor medicinale doeleinden gebruikt te zijn (fig. 21).

Er is een beperkt aantal chinees porselein in deze put gevonden waaronder een kopje van het type p-kop-8. Dit object is vrij compleet en kan gedateerd

worden tussen 1700-1750. Op sommige plaatsen is er wat verf vanaf gesleten, maar ondanks de slijtage is nog vast te stellen dat op de bodem van het kopje een bloem was beschilderd. De buitenzijde telt acht panelen waarop herhaaldelijk twee afbeeldingen zijn geschilderd. De blauwe verf is aangepast voordat het glazuur erop ging en later is er met rode verf op het glazuur geschilderd.

Een ander porseleinen object is een bordje waarop bloemen zijn geschilderd. Op de achterkant staat een symbool, wat mogelijk een boeddhistisch symbool is (Rinaldi 1989, 234).



Figuur 21: Figuur 22: Op de y-as zijn de aantallen weergegeven, de x-as de functie.

De vorm van de beerput aan de noordkant buigt mee met de wand van de middenvleugel. Gebaseerd op de vondsten uit de put zal de begindatum rond 1650 liggen. Zowel het porselein als het faience zijn te dateren in de eerste helft van de 18de eeuw. Er is geen enkel industrieel wit gevonden. Het is dus waarschijnlijk dat de sluitdatum rond ca. 1750 moet liggen.

Bijzonder in dit vondstencomplex zijn de vele buisvormige flessen van ongeveer 20-25 centimeter lang. Deze cilindrische, lange flessen werden gebruikt als Haarlemmeroliefles, maar ook als balsemfles en Eau de Cologne fles. Dit model fles komt sinds 1630 al voor en wordt als model lang doorgebruikt tot zeker in de 20^{ste} eeuw (Soetens 2001, 67).

De objecten zijn later te dateren dan de objecten uit de vorige beerputten. Dat wordt verduidelijkt door de begindatering van de goed te dateren f-bor-2 en de w-kmf-5. Faience komt in verschillende typen en versieringen voor. Majolica is op één fragmentje na niet gevonden en die gaat in de regel vooraf aan het verschijnen van faience. Faience komt naast majolica voor maar neemt een beetje de overhand in het midden van de 17^e eeuw. Majolica werd vooral in de 16de en vroege 17de eeuw gemaakt (Bartels 1999, 201).

De einddatering is gebaseerd op de glasfragmenten. De glasbekers die vrij goed te dateren zijn op eind 17de en 18de eeuw geven een datering aan (gl-bek-6) van vermoedelijk rond 1800 omdat de goed gedateerde glasbekers rond dat punt eindigen. Ook de porseleinen objecten zijn achttiende eeuws.

Conclusie van de vondstcomplexen

In de beerputten gaat het voornamelijk om keukengerei. Nadat het materiaal van 98CAN en 00CAN grondig is bekeken, valt op dat de afbeeldingen op de majolica en faience borden allemaal verschillen. De grote verscheidenheid aan afbeeldingen maakt het vervolgens aannemelijk om te concluderen dat de proveniers (of kostkopers) hun eigen materiaal met zich meebrachten naar het gasthuis. Mogelijk is het materiaal vervolgens langer doorgebruikt door het gasthuis zelf.

De aangetroffen pijpenkoppen geven aan dat er ook mannelijke proveniers in het gasthuis zaten. Waarschijnlijk is alleen het 'ziekengedeelte' voor alleen de vrouwen geweest, en zijn de provenierswoningen ook voor echtparen beschikbaar. Beerput 1201 bevatte, net als beerput 1220, relatief veel glaswerk en ander drinkgerei. In beerput 1218 zaten opvallend veel zelfpotten in tegenstelling tot de andere vondstcomplexen.

4. MATERIAALINTERPRETATIE

4.1 Vergelijking met huishoudens

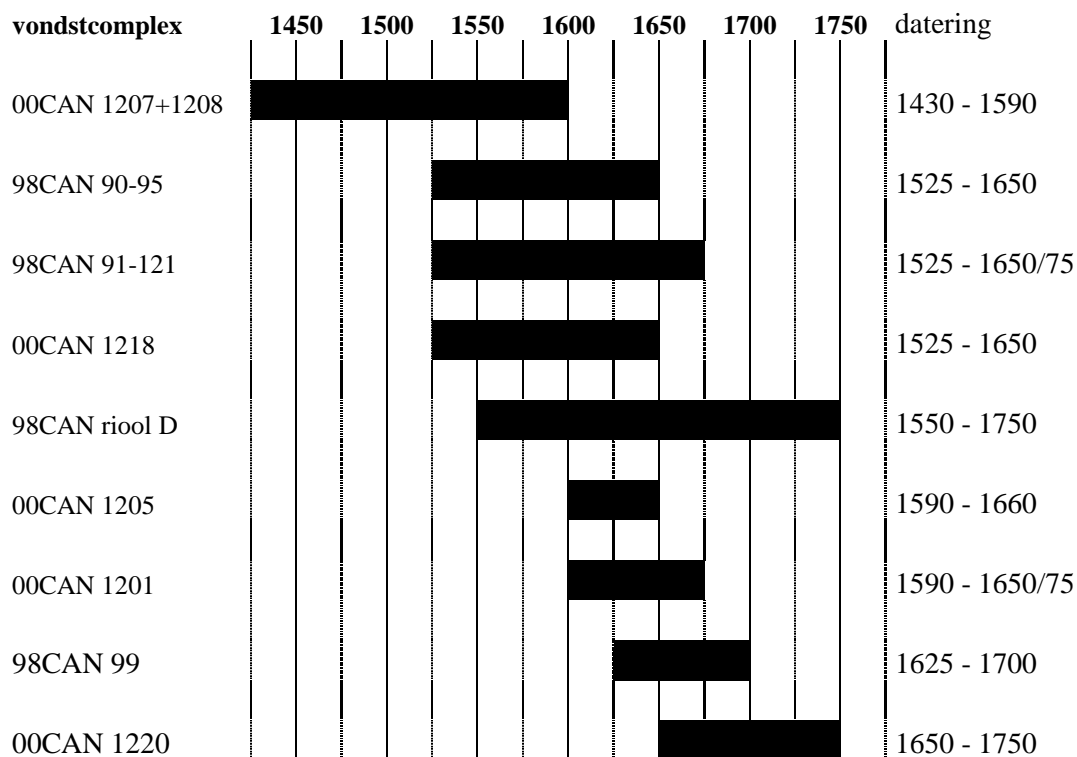
De volgende vraag is of er enige welstand valt af te leiden aan het materiaal van de proveniers en dat van het gasthuis. Hiervoor is het artikel “Wealth and Waste- aspects of a luxurious Lifestyle in Alkmaar” geschreven door P. Bitter gebruikt. In het artikel gebruikt hij de verpondingen, een belasting gebaseerd op de huurwaarde om een indeling in de huizen te kunnen maken. Huiseigenaren moesten 1/12 huurwaarde als belasting betalen aan de Staten van Holland. De eerste complete lijst komt uit 1730 en omvat alle huizen in Alkmaar. Van elk huis zijn de huurwaarde, de oude belasting, de nieuwe belasting, de eigenaar, en soms enige kenmerken van het type gebouw genoteerd. De huurwaarde kan ruwweg gerelateerd worden aan de standaard huistypes. Een één kamer woning had een huurwaarde van onder 60 gulden. Een standaard huis met twee of drie kamers had een huurwaarden tussen de 40 en 80 gulden. De huizen met een huurwaarde boven de 100 gulden kunnen huizen met een andere geannexeerde ruimte zijn, of dure woonhuizen (Bitter 2008, 155). Vervolgens heeft hij de huurwaarde afgezet tegen het percentage beerputten en het materiaal per ‘huurwaarde’ categorie bekeken in de periode 1600 - 1650. Daaruit blijkt dat majolica in zowel arme als rijkere huishoudens net zoveel voorkomt. Faience komt in de goedkoopste huurwaarde ook voor maar in mindere mate en dat is net zo het geval met porselein. (Bitter 2008, 161). In glas zit daarentegen wel een overduidelijk verschil. Rijke huishoudens bezaten meer glaswerk en ook meer verschillende soorten. In de huishoudens met een huurwaarde tot 80 gulden komen alleen roemers, bekers en stangenglas voor. In de rijkere huishoudens is de hoeveelheid roemers en bekers groter, en die hebben bovendien ook ‘vetro a fili’ bekers en gevleugelde glazen. Vermoedelijk zijn de roemers in deze huishoudens voor dagelijks gebruik terwijl de luxere glazen voor speciale gelegenheden of gasten waren (Bitter 2008, 165).

Wanneer we naar de beerputten kijken zijn er maar drie die glas bevatten. Dit zijn beerput 1218, 1201 en 1220, waarvan beerput 1218 en 1201 in de vergelijkingsperiode tot +/- 1650 vallen. De inhoud van beerput 1218 bestaat voor 6% uit glas. Het gaat hier om twee glas bekers, drie flessen en een niet te determineerbaar fragment. Het betreft hier geen luxe materiaal. De inhoud van beerput 1201 bestaat voor 40% uit glas. Het bevat 11 roemers, 4 stangglazen en drie bekers. De functie van het materiaal uit deze beerput leek ook vooral om drinkgerei te gaan.

Wanneer er gekeken wordt naar het overzichtstekening (bijlage 11) en de plattegrond van het Vrouwengasthuis (bijlage 10) , valt op dat beerput 1201 mogelijk onderdeel was van de Regentenkamer. Ondanks dat het waarschijnlijk om een vrij late plattegrond gaat (1785?), is het wel goed mogelijk dat hier in eerdere periode zich ook de regentenkamer bevond, gezien de functie van het materiaal.

Beerput 1220 komt uit een latere periode en kan daardoor niet goed vergeleken worden met het artikel. Het glas uit deze beerputten is geen luxe. Mogelijk is beerput 1201 wel luxer dan de andere beerputten vanwege de hoeveelheid roemers en bekers.

Tabel 2: Looptijd van de beerputten, kelders, insteek (van AB) en riool.



Als er op het plattegrond uit 1785 (bijlage 10) al 24 provenierswoningen staan aangegeven, met daarbij nog de regentenkamer, en het Oude Vrouwenhuys, dan lijkt het erop dat de huizen de beerputten moesten delen. De datering van de beerputten loopt geleidelijk in elkaar over (tab. 2), en het zijn er onvoldoende om aan iedere provenier een ‘eigen’ beerput toe te wijzen. Ook dit geeft aan dat het zeker niet om rijke mensen gaat. Goedkopere huizen moesten vaak een beerput delen met een ander huis (Bitter 2008, 161).

4.2 Vergelijking met het Oude Gasthuis in Delft.

In dit gasthuis zijn in de oudste beerkelder ongeveer 700 voorwerpen aangetroffen uit de 15de eeuw en het materiaal week amper af van dat van de doorsnee Delftse huishoudens. De kommen, potten en kannen waren allemaal van verschillende typen. Elke patiënt had vermoedelijk zijn eigen pispot. Er werden ook veel resten verbruikt verband gevonden. Uit het 17de eeuwse vondstcomplex lijkt er echter sprake te zijn van een soort standaard uitrusting. Er werd slechts één model bord, eetkom, en één type pispot gebruikt. Mogelijk werd dit in partijen bij een handelaar of pottenbakker besteld (Vermeulen 2006, 187-188).

Bij het materiaal uit het St. Elisabethgasthuis lijkt er geen sprake te zijn van een eigen persoonlijke uitrusting. Sommige modellen komen vaker voor dan de andere, maar dan nog is de variatie te groot om van een standaard uitrusting te kunnen spreken.

5. CONCLUSIE

De hoofdvraag die in het begin gesteld werd luidde “Is aan de hand van vondsten uit beerputten gelegen bij het gasthuis aan het Canadaplein in Alkmaar iets op te maken over de achtergronden van de mensen die er in verbleven, en zeggen de vondsten iets over het functioneren in de gasthuizen in het algemeen?”

Over de achtergronden van de mensen is zeker iets te zeggen. Uit het materiaal valt op dat de mensen uit het gasthuis geen rijke mensen waren, maar over het algemeen uit de middenklasse kwamen. Het materiaal laat geen overduidelijke luxe zien. Vanwege de verschillende afbeeldingen op de majolica borden, en de verschillende typen lijkt het erop dat men hun eigen materiaal heeft meegenomen richting het gasthuis. Wel heeft het gasthuis de spullen mogelijk langer doorgebruikt.

Het 17de eeuwse materiaal uit het Oude Gasthuis is Delft lijkt een standaard uitrusting per persoon hebben gehad (Vermeulen 2006, 187-188). Er is echter geen sprake van een standaard uitrusting in het Vrouwengasthuis van Alkmaar.

Het materiaal betreft voornamelijk keukengerei, hoewel beerput 1201 en 1220 een aardige hoeveelheid glas bezitten en het daar ook meer om ‘drinkgerei’ lijkt te gaan.

Het wordt mogelijk geacht dat beerput 1201 onderdeel is geweest van de regentenkamer, gezien de plattegrond van het Vrouwengasthuis (bijlage 10), de ligging op de overzichtstekening (bijlage 11), en de grotere hoeveelheid aan roemers en bekers welke neigen naar een ‘hogere middenklasse’. De vraag is echter of de indeling van het Vrouwengasthuis ook in 1600-1650 zo was, maar dat is goed mogelijk. Het voedsel wat men kreeg in het gasthuis was zeer voedzaam, hoewel men er mogelijk op den duur een Vitamine tekort van kon krijgen door gebrek aan genoeg groente en fruit.

Een gasthuis is een verzorgende instelling en dat komt door het keukengerei en de zalfpotten wel naar voren. Echter maken de vondsten zelf weinig duidelijk wat betreft het functioneren van gasthuizen in het algemeen. Dit zal in combinatie moeten gaan met de historische bronnen. Uit alleen de vondsten is dit niet op te maken.

6. SAMENVATTING

In deze scriptie wordt er gekeken naar de vraag “Is aan de hand van vondsten uit beerputten gelegen bij het gasthuis aan het Canadaplein in Alkmaar iets op te maken over de achtergronden van de mensen die er in verbleven, en zeggen de vondsten iets over het functioneren in de gasthuizen in het algemeen?”

Dit wordt gedaan aan de hand van het bekijken van historische bronnen en het bekijken van het materiaal uit de vondstcomplexen. Vervolgens wordt er een vergelijking gemaakt met materiaal uit huizen met een lage en hoge huurwaarde, aan de hand van een artikel. Ook is er een vergelijking gemaakt met ander gasthuis materiaal.

Het materiaal zegt niet veel over het functioneren in het algemeen in gasthuizen, maar wel over het gasthuis zelf. Het materiaal is grotendeels zelf meegenomen door de proveniers en werd later mogelijk langer doorgebruikt door het gasthuis. Er is geen duidelijke standaard uitrusting wat materiaal betreft, zoals het 17de eeuwse materiaal uit het Oude gasthuis in Delft. Wel is er een functie toe te wijzen aan het materiaal zelf. Het betreft voornamelijk keukengerei, borden, grappen en koppen, hoewel beerput 1201 een duidelijke ‘drink’ functie heeft. Het materiaal is niet luxe en de proveniers lijken uit de middenklasse te komen.

Wanneer de overzichtstekening en de plattegrond uit vermoedelijk 1785 naast elkaar worden gehouden kan er gekeken worden hoe de beerputten mogelijk lagen ten op zicht van de gasthuisindeling.

Of de indeling ongeveer hetzelfde was in de periode 1600-1650 is dan nog de vraag maar wel wordt duidelijk dat de proveniers hun beerputten hoogstwaarschijnlijk hebben moeten delen. Het materiaal kan dus wel iets zeggen over de achtergrond van de mensen.

Het zegt echter veel minder over het functioneren in de gasthuizen in het algemeen, afgezien van het feit dat het gasthuis een voornamelijk verzorgende rol heeft, wat af te lezen is in de bronnen en de combinatie van het vele keukengerei en de zalfpotten.

SUMMARY

In this essay I will try to find the answer to the question 'Is there, based upon the findings from the cesspits which were found at the guesthouse at the Canadapein, something to say about the background of the people living in the guesthouse and does it tell something about the functioning of the guesthouses in general.

This will be researched with the help of historical sources and with the objects from the cesspits which had been found at the Canadaplein . Then it is being compared with an article in which the material of houses with a low and high is compared. There is also made the comparison with another guesthouse.

The objects do not tell much about the functioning of guesthouses in general, though it does tell something about the guesthouse itself. The people who bought themselves in brought their own equipment with them, which is possibly being used by the guesthouse itself afterwards. There is no standardized personal equipment, like there was in the 17th Century in the Old Guesthouse in Delft.

The material do show off a function. It is all kitchenware which includes pans, pots, dishes and cups, but cesspit 1201 shows a clear 'drink function'. The objects are not luxurious and the people seem to come from middle class.

If you compare the plan from 1785 with the outline drawing, it shows a bit how the cesspits were placed around the guesthouse. The question is if the plan has been the same in 1600-1650, and if so, the houses had to share the cesspits.

So the objects can tell something about the background of the people, but it does say less about the functioning of guesthouses in general. Guesthouse have the function to care, which can be seen in the kitchenware and the cream jars.

7. LITERATUURLIJST

Bartels, M.H., 1999. *Steden in Scherven 2. Vondsten uit beerputten in Deventer, Dordrecht, Nijmegen en Tiel (1250-1900)*. Amersfoort: Stichting Promotie Archeologie, Zwolle en de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek.

Bitter, P., 2008. Wealth and waste. Aspects of a luxurious lifestyle in Alkmaar, In M. Gläser, *Lübecker Kolloquium zur Stadtarchaologie im Hanseraum VI. Luxus und lifestyle*. Lübeck, 151-168.

Drewes, J., 2011. Oude hoven. *Oud Alkmaar. Tijdschrift van de historische vereniging van Alkmaar*. Vijfendertigste jaargang. Nr. 2-2011, 43-51.

Engen, H. van, en G. Verhoeven, 2008. *Monastiek observantisme en Moderne Devotie in de Noordelijke Nederlanden*. Hilversum: Uitgeverij Verloren.

Engen, H. van, 2006. *De derde orde van Sint-Franciscus in het middeleeuwse bisdom Utrecht. Een bijdrage tot de institutionele geschiedenis van de Moderne Devotie*. Hilversum: Uitgeverij Verloren.

Jacobs, E., 2012. Een fietsenkelder in een historische ondergrond, 2000 (00CAN) (de opgravingsresultaten fase 4). Rapportage in voorbereiding.

Jayasena, R., 2000. *Materiaalscriptie van het Canadaplein 1998-1999*. Ongepubliceerde materiaalscriptie.

Korf, D., 1981. *Nederlandse majolica*. Haarlem: De Haan.

Melker, B.R. de, 2002. *Metamorfose van stad en devotie. Ontstaan en conjunctuur van kerkelijke, religieuze en charitatieve instellingen in Amsterdam in het licht van de stedelijke ontwikkeling, 1385-1435*. Amsterdam UVA proefschrift: eigen beheer.

Pavlovic, A. 2012, Uit de bouwput van het Stedelijk Museum, 1998-1999 (98CAN). (de opgravingsresultaten fase 1 t/m 3. Rapportage in voorbereiding.

Raad, H. de, 2005. Alkmaarse kloostergebouwen en hun lotgevallen. In J. Kila, H. de Raad, J. Rogge en J. van Zanten- van Wijk., *Geloven in Alkmaar*. Alkmaar: afdeling monumentenzorg en Archeologie, 21- 37.

Raad, H. de, 2011. Van Jonge Hof tot tussenschool. Nieuw gebruik van een middeleeuws kloostercomplex. In O. Ralling & G. de Reus. *Levend Alkmaars erfgoed. Herbestemming van alle tijden*. Alkmaar: Gemeente Alkmaar (ter gelegenheid van de Open Monumentendag), 51-64.

Raaijmakers, J., 2008. Kloosters in de Lage Landen. In P. de Nijs en H. Kroeze. *De middeleeuwse kloostergeschiedenis van de Nederlanden*. Zwolle: Waanders Uitgevers, 13-30.

Rinaldi, M., 1989. *Kraak porcelain. A moment in the History of trade*. London: Bamboo publishing Ltd.

Roest, B., 2008. De clarissen in de Noordelijke Nederlanden. In H. van Engen en G. Verhoeven. *Monastiek observantisme en Moderne Devotie in de Noordelijke Nederlanden*. Hilversum: Uitgeverij Verloren. 43- 68.

Soetens, J., 2001. *In glas verpakt. Packaged in glass. European bottles, their history and production*. Amsterdam: De Bataafsche Leeuw.

Vermeulen, B., 2006. *Razende mannen, onrustige vrouwen. Archeologisch en historisch onderzoek naar de vroegmiddeleeuwse nederzetting, een adellijke hofstede en het St. Elisabethgasthuis te Deventer*. Deventer: Stichting Promotie Archeologie.

Vis, J., P. Bitter, H. Kaptein, D. Aten, J. van Baar, J. Cox, P. Knevel, H. Koolwijk, H. de Raad en G. Valk, 2007. *Geschiedenis van Alkmaar*. Waanders Uitgevers Zwolle.

Vis, G.N.M., 1991. *650 jaar ziekenzorg in Alkmaar 1341-1991*. Hilversum: Uitgeverij Verloren (Medisch centrum Alkmaar).

Vis, J., 2007. Het exempel van Sint Franciscus. Kloosters en kloosterorden. In J. Vis, P. Bitter, H. Kaptein, D. Aten, J. van Baar, J. Cox, P. Knevel, H. Koolwijk, H. de Raad en G. Valk. *Geschiedenis van Alkmaar*. Zwolle: Waanders Uitgevers Zwolle.

Archiefstukken

Regionaal archief Alkmaar, Archieven van de gasthuizen

Inventarisnummer: 11

Inventarisnummer: 2061

Inventarisnummer: 696-4-14

Afbeeldingen:

Afbeelding omslag:

Regionaal archief Alkmaar, catalogusnummer PR 1000396, 1730, A. Rademaker

Figuur 1 Regionaal Archief Alkmaar, catalogusnummer PR 1000398,
ca.1735, L. Schenk.

Figuur 2 Regionaal Archief Alkmaar, catalogusnummer PR 1000408,
1825 anoniem.

Figuur 3 Regionaal Archief Alkmaar, catalogusnummer PR 1000407,
1789, J.A. Crescent

De foto's uit de catalogus zijn gemaakt door Rob Roedema, Sanne van Zanten

De tekeningen in de catalogus zijn gemaakt door Sanne van Zanten

8. CATALOGUS

BEERKELDER A/B 98CAN99

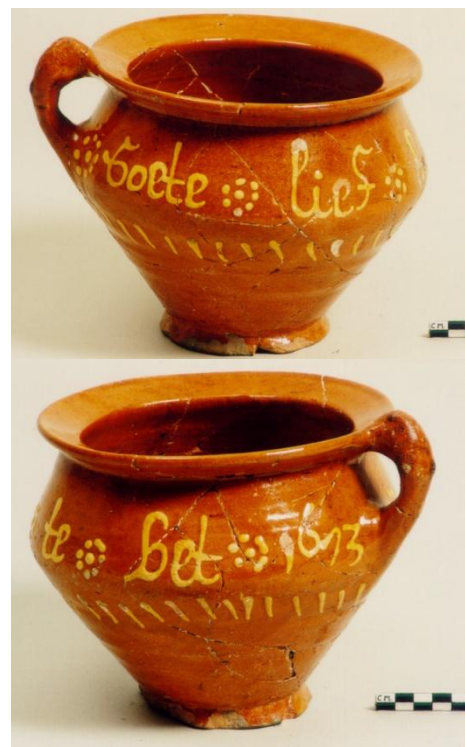
- 1a. 98CAN99-AZ
- 1b. beerkelder A/B (ca.1600-1675)
- 2. s2-kan-33
- 3.
- 4a.
- 4b. bolle kan
- 5a. steengoed met glazuur of engobe
- 5b. zoutglazuur, kobalt
- 5c. Leeuwen, gezichtsmasker, rozetstempels op buik
- 6a. standvlak
- 6b. lintoor
- 6c. fragment
- 7. kan
- 8. Westerwald
- 9.



- 1a. 98CAN99- AS
- 1b. beerkelder A/B (ca.1600-1675)
- 2. s2-zal-4
- 3. 1600-1700
- 4a. / 3,0/ 3,5
- 4b. zalfpotje met cilindrische buik en uitgebogen rand
- 5a. steengoed
- 5b. zoutglazuur
- 5c.
- 6a.
- 6b.
- 6c. compleet
- 7. zalfpot
- 8. Westerwald
- 9.



- 1a. 98CAN99- AY
- 1b. beerkelder A/B (ca.1600-1675)
- 2. r-pis-35 (450)
- 3. 1673
- 4a. // 16,3
- 4b. pispot met flauwe buikknik, uitstaande platte rand, op standring roodbakkend aardewerk
- 5a.
- 5b.
- 5c. in slib tekst: soete lief kom te bet 1673
- 6a.
- 6b. worstoor
- 6c. compleet
- 7. pispot
- 8.
- 9.



- 1a. 98CAN99- AE
- 1b. beerkelder A/B (ca.1600-1675)
- 2. m-bor-1
- 3. 1600-1650
- 4a. / 34/ 7,0
- 4b.
- 5a. majolica
- 5b. bovenzijde tinglazuur,
onderzijde loodglazuur
- 5c. spiegel: grote centrale bloem, vlag
met floraal motief, blauw op wit
- 6a.
- 6b.
- 6c. compleet
- 7. bord
- 8. Nederland
- 9.



- 1a. 98CAN99- AH
- 1b. beerkelder A/B (ca.1600-1675)
- 2. m-bor-3
- 3. 1600-1650
- 4a. / 19,5/ 3,5
- 4b. bord met vlakke Spiegel, knik Spiegel-vlag
en uitgebogen rand
- 5a. majolica
- 5b. bovenzijde tinglazuur, onderzijde loodglazuur
- 5c. spiegel: gestileerde bloem binnen oker
cirkel; wit, oker, mangaan op blauw
standring met gat, slijtage
- 6a.
- 6b.
- 6c. compleet
- 7. bord
- 8. West Nederland
- 9. Korf 1981



- 1a. 98CAN99- AK
- 1b. beerkelder A/B (ca.1600-1675)
- 2. m-bor-3
- 3. 1600-1650
- 4a. / 21,5/ 4,0
- 4b. bord met vlakke spiegel, knik spiegel-vlak
en uitgebogen rand
- 5a. majolica
- 5b. bovenzijde tinglazuur,
onderzijde loodglazuur
- 5c. spiegel: floraal motief binnen 2 cirkels,
vlag met floraal motief
- 6a. standring met slijtage
- 6b.
- 6c. compleet
- 7. bord
- 8. Nederland
- 9.



- 1a. 98CAN99- AA
- 1b. beerkelder A/B (ca.1600-1675)
- 2. m-bor-5
- 3. 1610-1640
- 4a. / 25,5/ 4,5
- 4b. afgerond bord met uitgebogen rand op standring
- 5a. majolica
- 5b. bovenzijde tinglazuur, onderzijde loodglazuur
- 5c. spiegel: springende haas binnen concentrische cirkels en imitatie Wanli rand, blauw op wit
- 6a. standring met gat, slijtage
- 6b.
- 6c. compleet
- 7. bord
- 8. Nederland
- 9.



- 1a. 98CAN99- AB
- 1b. beerkelder A/B (ca.1600-1675)
- 2. m-bor-5
- 3. 1600-1625
- 4a. / 25,5/ 4,5
- 4b. afgerond bord met uitgebogen rand op standring
- 5a. majolica
- 5b. bovenzijde tinglazuur, onderzijde loodglazuur
- 5c. dambordmotief, geometrische rand binnen kabelrand, blauw en geel op wit
- 6a. standring met gat, slijtage
- 6b.
- 6c. compleet
- 7. bord
- 8. Nederland
- 9.



- 1a. 98CAN99- AF
- 1b. beerkelder A/B (ca.1600-1675)
- 2. m-bor-5
- 3. 1625-1650
- 4a. / 32/ 6,0
- 4b. afgerond bord met uitgebogen rand op standring
- 5a. majolica
- 5b. bovenzijde tinglazuur, onderzijde loodglazuur
- 5c. spiegel: appel in concentrische cirkels en kabelrand, geel, oker, groen en blauw op wit
- 6a. standring
- 6b.
- 6c. compleet
- 7. bord
- 8. Nederland
- 9.



- 1a. 98CAN99- AX
- 1b. beerkelder A/B (ca.1600-1675)
- 2. m-bor-5
- 3.
- 4a. / 24/ 4,0
- 4b. afgerond bord met uitgebogen rand op standring
- 5a. majolica
- 5b. bovenzijde tinglazuur, onderzijde loodglazuur
- 5c. spiegel: tulp binnen concentrische cirkels, blauw, oranje op wit gesleten standring
- 6a.
- 6b.
- 6c. compleet
- 7. bord
- 8. west Nederland
- 9.



- 1a. 98CAN99- BB
- 1b. beerkelder A/B (ca.1600-1675)
- 2. m-bor-5
- 3. 1600-1650
- 4a. / 19,4/ 4,0
- 4b. afgerond bord met uitgebogen rand op standring
- 5a. majolica
- 5b. bovenzijde tinglazuur, onderzijde loodglazuur
- 5c. spiegel : granaatappels en druiven, kabelrand, oranje, groen, blauw op wit gesleten standring, monogram IC in blauw op bodem
- 6a.
- 6b.
- 6c. compleet
- 7. bord
- 8. Nederland
- 9.



- 1a. 98CAN99- BC
- 1b. beerkelder A/B (ca.1600-1675)
- 2. m-bor-5
- 3. 1600-1650
- 4a. / 20,4/ 3,5
- 4b. afgerond bord met uitgebogen rand op standring
- 5a. majolica
- 5b. bovenzijde tinglazuur, onderzijde loodglazuur
- 5c. spiegel: granaatappels en druiven, kabelrand, oranje, groen, blauw op wit
- 6a.
- 6b.
- 6c. compleet
- 7. bord
- 8. Nederland
- 9.



- 1a. 98CAN99- BD
- 1b. beerkelder A/B (ca.1600-1675)
- 2. m-bor-5
- 3. 1600-1650
- 4a. / 24,4/ 4,0
- 4b. afgerond bord met uitgebogen rand op standing
- 5a. majolica
- 5b. bovenzijde tinglazuur, onderzijde loodglazuur
- 5c. spiegel: dambordmotief, kabelrand, blauw op wit
- 6a.
- 6b.
- 6c. compleet
- 7. bord
- 8. Nederland
- 9.



- 1a. 98CAN99- AC
- 1b. beerkelder A/B (ca.1600-1675)
- 2. m-bor-5
- 3. 1625-1650
- 4a. / 25/ 4,5
- 4b. bord met uitgebogen rand, bovenzijde afgeplat
- 5a. majolica
- 5b. bovenzijde tinglazuur, onderzijde loodglazuur
- 5c. tulp binnen concentrische cirkels en kabelrand, blauw, oker, groen op wit
- 6a. standring met gat, lichte slijtage
- 6b.
- 6c. compleet
- 7. bord
- 8. Nederland
- 9.



- 1a. 98CAN99- AW
- 1b. beerkelder A/B (ca.1600-1675)
- 2. m-bor-1
- 3.
- 4a. / 24,5/ 4,5
- 4b. plat bord met knik spiegel-vlag, bulten op spiegel en vlag
- 5a. majolica
- 5b. bovenzijde tinglazuur, onderzijde loodglazuur
- 5c. spiegel: uil op tak, wit, groen, geel op blauw. Vlag met a-foglie motief
- 6a. sterk gesleten standing
- 6b.
- 6c. compleet
- 7. bord
- 8. west Nederland
- 9.



- 1a. 98CAN99- AI
- 1b. beerkelder A/B (ca.1600-1675)
- 2. m-bor-3
- 3.
- 4a. / 25,5/ 5,5
- 4b. diep bord
- 5a. majolica
- 5b. bovenzijde tinglazuur,
onderzijde loodglazuur
- 5c. spiegel: 7 appels, 3 en 4, binnen 2 cirkels.
Vlag met gestileerd floraal motief
standring met slijtage
- 6a.
- 6b.
- 6c. compleet
- 7. bord
- 8. Nederland
- 9.



- 1a. 98CAN99- AG
- 1b. beerkelder A/B (ca.1600-1675)
- 2. m-kom-2
- 3. 1600-1650
- 4a. // 7,0
- 4b. kom met uitgebogen rand
op standring
- 5a. majolica
- 5b. bovenzijde tinglazuur,
onderzijde loodglazuur
- 5c. spiegel: springende haas binnen
concentrische cirkels, vlag met a-foglie
motief, wit, mangaan, paars, groen,
geel op blauw
- 6a. standring , slijtagesporen
- 6b.
- 6c. fragment
- 7. kom
- 8. West Nederland
- 9. Korf 1981



- 1a. 98CAN99 AN
- 1b. beerkelder A/B (ca.1600-1675)
- 2. f-bor-1
- 3. 1660-1680
- 4a. // 3,2
- 4b. met knik afgezette vlag, iets
uitgebogen rand
- 5a. Nederlandse faience
- 5b. tinglazuur
- 5c. spiegel: 2 Chinezen in tuin, vlag met
Chineze figuren (decoratie ontleend
aan overgangsporselein)
- 6a. standring
- 6b.
- 6c. fragment
- 7. bord
- 8.
- 9. Ostkamp et al 1998



- 1a. 98CAN99- AM
- 1b. beerkelder A/B (ca.1600-1675)
- 2. f-bor-2
- 3. 1650-1675
- 4a.
- 4b. plat bord met platte spiegel, platte vlag inwendig met knik afgezet
- 5a. Nederlandse faience
- 5b. tinglazuur
- 5c. spiegel: fluitspelende herder met vrouw, stad op achtergrond, binnen 2 cirkels, blauw op wit
- 6a.
- 6b.
- 6c. compleet
- 7. bord
- 8.
- 9.



- 1a. 98CAN99- AP
- 1b. beerkelder A/B (ca.1600-1675)
- 2. f-bor-2
- 3. 1650-1675
- 4a. / 21/ 2,5
- 4b. plat bord met platte Spiegel, platte vlag inwendig met knik afgezet
- 5a. Nederlandse faience
- 5b. tinglazuur
- 5c. spiegel: vruchten binnen 2 concentrische cirkels
- 6a.
- 6b.
- 6c. fragment
- 7. bord
- 8.
- 9.



- 1a. 98CAN99- BE
- 1b. beerkelder A/B (ca.1600-1675)
- 2. f-bor-2
- 3. 1625-1675
- 4a. / 20,7/ 2,3
- 4b. plat bord, vlak inwendig ,met knik afgezet
- 5a. Nederlandse faience
- 5b. geheel tinglazuur
- 5c. spiegel: Job op de mesthoop, blauw op wit
- 6a.
- 6b.
- 6c. compleet
- 7. bord
- 8.
- 9. Bitter 1995



- 1a. 98CAN99- CE
- 1b. beerkelder A/B (ca.1600-1675)
- 2. f-bor-2
- 3. 1650-1700
- 4a. ../ 21/ 2,5
- 4b. plat bord met platte spiegel, platte vlag inwendig met knik afgezet
- 5a. Nederlandse faience
- 5b. geheel tinglazuur
- 5c. mand met vruchten, blauw op wit
- 6a.
- 6b.
- 6c. compleet
- 7. bord
- 8.
- 9.



- 1a. 98CAN99- AR
- 1b. beerkelder A/B (ca.1600-1675)
- 2. f-bor-8
- 3. 1625-1675
- 4a. / 19,0/ 3,0
- 4b. diep afgerond bord met rechte rand op standring
- 5a. Nederlandse faience
- 5b. tinglazuur
- 5c. spiegel: 5 appels binnen cirkel, vlag: Wanli motief, blauw op wit
- 6a.
- 6b.
- 6c. compleet
- 7. bord
- 8.
- 9.



- 1a. 98CAN99- BG
- 1b. beerkelder A/B (ca.1600-1675)
- 2. f-bor-10
- 3. 1625-1675
- 4a. / 21,0/ 2,8
- 4b. bord met spiegel overgaand in uitgebogen vlag, op standring
- 5a. Nederlandse faience
- 5b. geheel tinglazuur
- 5c. spiegel: architectonische beschildering, interieur kerk
- 6a. standring
- 6b.
- 6c. compleet
- 7. bord
- 8.
- 9. Bitter 1995



- 1a. 98CAN99- BF
- 1b. beerkelder A/B (ca.1600-1675)
- 2. f-bor-11
- 3. 1625-1675
- 4a. .././..
- 4b. afgerond bord zonder vlag met ver
uitgebogen rand, op standring
- 5a. Nederlandse faience
- 5b. geheel tinglazuur
- 5c. hert, blauw op wit
- 6a.
- 6b.
- 6c. fragment
- 7. bord
- 8.
- 9. Bitter 1995



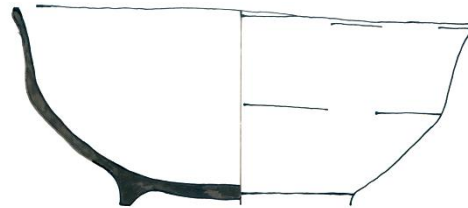
- 1a. 98CAN99- CC
- 1b. beerkelder A/B (ca.1600-1675)
- 2. f-bor-15
- 3. 1650-1700
- 4a. / 13,0/ 2,5
- 4b.
- 5a. Nederlandse faience
- 5b. geheel tinglazuur
- 5c. spiegelfloraal motief, vlag: Wanli motief,
blauw op licht blauw
- 6a.
- 6b.
- 6c. compleet
- 7. bord
- 8.
- 9.



- 1a. 98CAN99- CF
- 1b. beerkelder A/B (ca.1600-1675)
- 2. f-kop-2
- 3. 1650-1700
- 4a. / 11,5/ 7,5
- 4b. steilwandige kop met uitgebogen rand
- 5a. Nederlandse faience
- 5b. geheel tinglazuur
- 5c. uitwendig: schepen, blauw op wit,
inwendig: 2 gestileerde figuren
- 6a.
- 6b.
- 6c. fragment
- 7. kop
- 8.
- 9. Bitter 1997



- 1a. 98CAN99- BL
- 1b. beerkelder A/B (ca.1600-1675)
- 2. w-kom-460
- 3.
- 4a. / 16,5/ 6,5
- 4b. steilwandige kom met afgeronde rand
- 5a. witbakkend aardewerk
- 5b. loodglazuur
- 5c. beroet, op komfoor opgewarmd geweest
zeer versleten standring, klontje rood
aardewerk erin
- 6a. standring
- 6b. geen oor, nooit aanwezig geweest
- 6c. compleet
- 7. kom
- 8.
- 9.



- 1a. 98CAN99- BH
- 1b. beerkelder A/B (ca.1600-1675)
- 2. i-bor-6
- 3.
- 4a.
- 4b.
- 5a. italiaanse faience
- 5b. geheel tinglazuur
- 5c. spiegel: landschap met huis,
blauw op wit
- 6a.
- 6b.
- 6c. compleet
- 7. bord
- 8.
- 9.



- 1a. 98CAN99- BM
- 1b. beerkelder A/B (ca.1600-1675)
- 2. p-kop-9
- 3.
- 4a.
- 4b. zevenzijdige kop op standring
- 5a. Chinees porselein
- 5b.
- 5c. floraal motief, blauw op wit
- 6a.
- 6b.
- 6c. compleet
- 7. kop
- 8. China
- 9.



Beerkelder C 98CAN90-95

- 1a. 98CAN90-95 AD
- 1b. beerkelder C
2. s2-kan-?
- 3.
- 4a.
- 4b.
- 5a. steengoed met glazuur of engobe
- 5b. zoutglazuur (bruin)
- 5c. medaillon met wapenschild op buik
- 6a.
- 6b.
- 6c. fragment
7. kan
8. Duitsland
- 9.



- 1a. 98CAN90-95 AB
- 1b. beerkelder C
2. s2-spi-405
- 3.
- 4a. ../ 3,5/..
- 4b.
- 5a. steengoed met glazuur of engobe
- 5b. zoutglazuur
- 5c.
- 6a.
- 6b.
- 6c. compleet
7. spinsteen
8. Duitsland
- 9.



- 1a. 98CAN90-95 AC
- 1b. beerkelder C
2. s2-spi-405
- 3.
- 4a. ../ 2,0/..
- 4b.
- 5a. steengoed met glazuur of engobe
- 5b. zoutglazuur
- 5c.
- 6a.
- 6b.
- 6c. compleet
7. spinsteen
8. Duitsland
- 9.



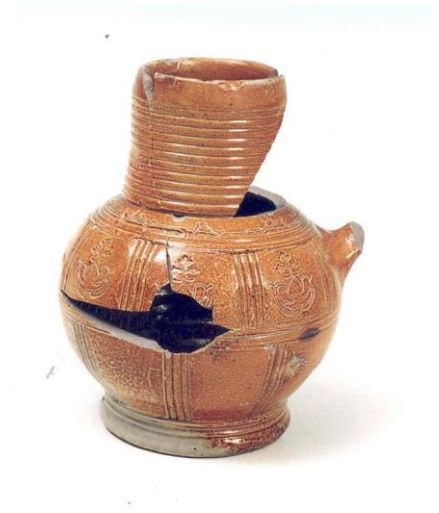
CATALOGUS 00CAN

- 1a. 00CANA
- 1b.
2. r- kom-36
3. 1575-1625???
- 4a. / 15,0 / 6,8
- 4b. kom met knik bodem-wand, lage uitgebogen zijwand met afgeronde rand, op standring
- 5a. roodbakken
- 5b.
- 5c. geometrische versiering; kabelrand van slibversiering
- 5d.
- 6a. standring
- 6b.
- 6c. compleet
7. kom
8. Alkmaar
- 9.



Beerput (I) 1201

- 1a. 00CAN1205R
- 1b. beerput 1201 (ca. 1590 - 1675)
2. s2-kan-55
3. 1600 - 1625
- 4a. / 10,5 / 13
- 4b. kan met kogelronde buik en cilindrische hals met bundels ribbels op de hals, uiteenlopende decoraties soms met tweedeling van de buik, op standvoet
- 5a. steengoed met glazuur
- 5b. grijsbaksel en bruin zoutglazuur
- 5c. stempel en snijwerk
- 5d.
- 6a. standvoet
- 6b.
- 6c. vrijwel compleet
7. kan
8. Raeren
- 9.



- 1a. 00CAN1201P
- 1b. beerput 1201 (ca. 1590 - 1675)
2. s2-kan-55
3. 1600 - 1625
- 4a. / 12,0 / 15,0
- 4b. kan met kogelronde buik en cilindrische hals met bundels ribbels op de hals, uiteenlopende decoraties soms met tweedeling van de buik, op standvoet
- 5a. steengoed met glazuur
- 5b. kobaltblauw zoutglazuur
- 5c. stempel en snijwerk
- 5d.
- 6a. standvoet
- 6b.
- 6c. vrijwel compleet
7. kan
8. Westerwald
- 9.



- 1a. 00CAN1201Y
- 1b. beerput 1201 (ca. 1590 - 1675)
- 2. m-bor-?
- 3. 1600-1650
- 4a. -
- 4b.
- 5a. majolica
- 5b. bovenzijde tinglazuur,
onderzijde loodglazuur
- 5c. groen, blauw, oker op wit; tulp op
een veldje
- 5d.
- 6a. standring
- 6b.
- 6c. fragment
- 7. bord
- 8.
- 9.



- 1a. 00CAN1201X
- 1b. beerput 1201 (ca. 1590 - 1675)
- 2. m-bor-5
- 3. 1600-1650
- 4a. / 19,2 / 3,2
- 4b. afgerond bord met uitgebogen rand op standring
- 5a. majolica
- 5b. bovenzijde tinglazuur,
onderzijde loodglazuur
- 5c. granaatappel? Binnen geometrische cirkel
kabelrand
- 5d.
- 6a. standring
- 6b.
- 6c. compleet
- 7. bord
- 8.
- 9.



- 1a. 00CAN1201W
- 1b. beerput 1201 (ca. 1590 - 1675)
- 2. m-bor-5
- 3. 1600 -1650
- 4a. / 25,5 / 4,5
- 4b. afgerond bord met uitgebogen rand op standring
- 5a. majolica
- 5b. bovenzijde tinglazuur,
onderzijde loodglazuur
- 5c. groen/oker blauw op wit
tulp binnen geometrische cirkel, kabelrand
- 5d.
- 6a. standring
- 6b.
- 6c. vrijwel compleet
- 7. bord
- 8.
- 9.



- 1a. 00CAN1201V
- 1b. beerput 1201 (ca. 1590-1675)
2. m-kom-8
3. 1600 - 1650
- 4a. / 8,0 / 3,7
- 4b.
- 5a. majolica
- 5b. bovenzijde tinglazuur,
onderzijde loodglazuur
- 5c. groen/blauw oker op wit;
bloem binnen cirkel en geometrische motieven
- 5d.
- 6a. standvoet
- 6b.
- 6c. compleet
7. kom
- 8.
- 9.



- 1a. 00CAN1201T
- 1b. beerput 1201 (ca. 1590 - 1675)
2. f-bor-2
3. 1625 - 1675
- 4a. / 20,0 / 2,0
- 4b. plat bord met platte spiegel, platte vlag inwendig met
knik afgezet
- 5a. faience (geel baksel)
- 5b. tinglazuur, blauwe beschildering
- 5c. blauw op wit landschap
huisje met molen, ruïne binnen cirkel
- 5d.
- 6a. vlakke bodem
- 6b.
- 6c. vrijwel compleet
7. bord
- 8.
- 9.



- 1a. 00CAN1201U
- 1b. beerput 1201 (ca. 1590 - 1675)
2. f-bor-2
3. 1625 - 1675
- 4a. / 20,0 / 2,0
- 4b. plat bord met platte spiegel, platte vlag inwendig
met knik afgezet
- 5a. faience (geel baksel)
- 5b. tinglazuur, blauwe beschildering
- 5c. wit op blauw, fruitmandje
- 5d.
- 6a. vlakke bodem
- 6b.
- 6c. vrijwel compleet
7. bord
- 8.
- 9.



- 1a. 00CAN1201AK 2
- 1b. beerput 1201 (ca. 1590-1675)
- 2. p-kop-9
- 3. 1644-1662
- 4a. / 9,8 / 5,8
- 4b. in mal gevormde kop met plooiwand en uitgebogen rand, op standring, zonder oor
- 5a. chinees porselein
- 5b. onderglazuur blauw
- 5c. verdeling in acht panden, beschilderd met een chinees landschap met Chinese figuren
- 5d.
- 6a. standring
- 6b.
- 6c. fragment
- 7. kop
- 8.
- 9.



- 1a. 00CAN1201AK1
- 1b. beerput 1201 (ca. 1590-1675)
- 2. p-bor-
- 3.
- 4a.
- 4b.
- 5a. chinees porselein
- 5b. onderglazuur blauw
- 5c. visnet motief aan de buitenzijde. Krab en visjes aan de binnenzijde
- 5d.
- 6a. standring
- 6b.
- 6c. fragment
- 7. bordje, schoteltje
- 8.
- 9.



Beerput (3)1205

- 1a. 00CAN1205AJ
- 1b. beerput 1205 (ca. 1590-1660)
- 2. m-bor-5
- 3. 1600 - 1625
- 4a. / 32,5 / 5
- 4b. afgerond bord met uitgebogen rand op standring
- 5a. majolica
- 5b. transparent loodglazuur achterzijde
- 5c. centraal rozet binnen concentrische cirkels en een fries van geometrische motieven, kabelrand geel, blauw op wit
- 5d.
- 6a. standring
- 6b.
- 6c. compleet
- 7. bord
- 8.
- 9.



- 1a. 00CAN1205AK
- 1b. beerput 1205 (ca. 1590-1660)
2. m-bor-5
3. 1600 - 1650
- 4a. / 19 / 3,5
- 4b. afgerond bord met uitgebogen rand op standring
- 5a. majolica
- 5b. groenig loodglazuur op achterzijde
- 5c.
- 5d. op spiegel kruisjesmotief, concentrische binnen cirkels en fries van halve maantjes, kabelrand; blauw op wit
- 6a. standring
- 6b.
- 6c. compleet
7. bord
- 8.
9. zie ook doelenstraat 20!!



- 1a. 00CAN1205AAB
- 1b. beerput 1205 (ca. 1590-1660)
2. m-kom- nieuw
3. 1575-1625
- 4a. / 24,7 / 7,2
- 4b.
- 5a. majolica
- 5b. bovenzijde tinglazuur, onderzijde loodglazuur
- 5c. rand met braamnoppen, daaronder een dubbele rij met schaakbordmotief. De spiegel heeft een afbeelding van een hond; golvende rand
- 5d. braamnoppen erg versleten.
- 6a. standring
- 6b.
- 6c. compleet
7. kom
- 8.
9. Korf, D. 1981, 46

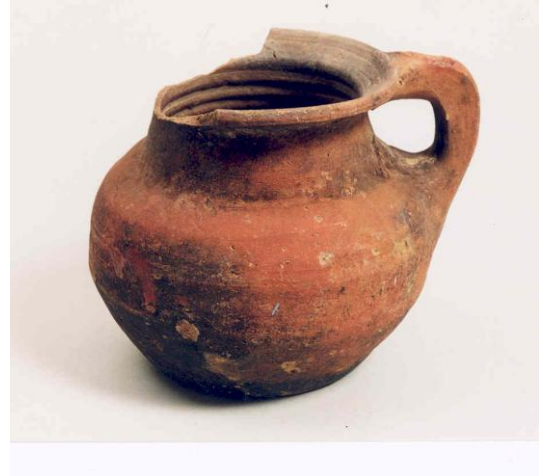


- 1a. 00CAN1205AAA
- 1b. beerput 1205 (ca. 1590-1660)
2. r-kom-68
3. 1650-1675
- 4a. / 27,1 / 11,1
- 4b.
- 5a. roodbakken aardewerk
- 5b. loodglazuur op bovenzijde??
- 5c.
- 5d. slibversiering
- 6a. standring
- 6b.
- 6c.
7. kom
- 8.
9. Bitter *et al.* 2004, 105



Beerput (2) 1208

- 1a. 00CAN1208A
- 1b. beerput 1208 (ca. 1430/1452- 1590)
2. r-pis-1
3. 1375 - 1550
- 4a. / 17,0 / 15,0
- 4b. bolle pispot met buik vloeiend overgaand in hals en uitgebogen rand met dekselgeul, holle bodem
- 5a. roodbakkend
- 5b. geheel ongeglazuurd, wel spatglazuur, beroet
- 5c.
- 5d.
- 6a. opgestoken lensbodem
- 6b. verticaal haakoor
- 6c. vrijwel compleet
7. pispot
- 8.
- 9.



Beerput (5) 1218

- 1a. 00CAN1218AD
- 1b. Beerput 1218 (ca. 1590-1625/30)
2. w-kop-2
3. 1575 - 1650
- 4a. / 15,0 / 7,0
- 4b. kop met scherpe knik bodem-wand en iets uitgebogen wand, op standring
- 5a. witbakkend
- 5b. buitenzijde koperoxide, binnenzijde bruingetijgerd mangaan
- 5c. rand is versierd met vinger indrukken
- 5d.
- 6a. standring
- 6b. 2 horizontale worstoren
- 6c. vrijwel compleet
7. kop
- 8.
- 9.



- 1a. 00CAN1218AF
- 1b. beerput 1218 (ca. 1590-1625/30)
2. w-kop-7
3. 1575 - 1650
- 4a. / 12,5 / 6,5
- 4b. kop met scherpe knik bodem-wand en lage wand met rechte rand, op standring
- 5a. witbakkend
- 5b. buiten koperoxyde, binnen loodglazuur met mangaanspatten
- 5c.
- 5d.
- 6a. standvoet
- 6b. 3 horizontale worstoren
- 6c. vrijwel compleet
7. kop
- 8.
- 9.



- 1a. 00CAN1218AK
- 1b. beerput 1218 (ca. 1590-1625/30)
2. s2-kan-62
3. 1575 - 1625
- 4a. / 8,0 / 14,5
- 4b. kan met zone op buik door ribbels gemarkeerd, hoge cilindrische hals met ribbels, op standvoet
- 5a. steengoed met engobe en/of glazuur
- 5b. bruin zoutglazuur
- 5c. fries met grotesken; stempelwerk, stuk uit rand/oor, heeft tinnen deksel gehad, grijsbaksel
- 5d.
- 6a. standvoet
- 6b. verticaal worstoor met staart
- 6c. vrijwel compleet
7. kan
8. Raeren
- 9.



- 1a. 00CAN1218AR
- 1b. beerput 1218 (ca. 1590-1625/30)
2. m-bor-5
3. 1600 - 1625
- 4a. / 18,0 / 2,5
- 4b. afgerond bord met uitgebogen rand op standring
- 5a. majolica
- 5b. bovenzijde tinglazuur, onderzijde loodglazuur.
- 5c. centraal rozet, binnen concentrische cirkels; vlag met waaiermotief; kabelrand; oker, groen geel op blauw
- 5d.
- 6a. standring
- 6b.
- 6c. compleet
7. bord
- 8.
- 9.



- 1a. 00CAN1218AAA
- 1b. beerput 1218 (ca. 1590-1625/30)
2. i-bor-1
3. 1575 - 1625
- 4a. / 21,1 / 2,6
- 4b. bord met platte spiegel en naar buiten geknikte vlag, op standring
- 5a. italiaans
- 5b.
- 5c. geometrische versiering
- 5d.
- 6a. standring
- 6b.
- 6c. vrijwel compleet
7. bord
8. liguria
- 9.



Beerput (4)1220

- 1a. 00CAN1220C
- 1b. beerput 1220 (ca. 1625-1785)
2. s2-pot-3
3. 1700 - 1750
- 4a. / 7,0 / 7,5
- 4b. tonvormige pot met uitgebogen verdikte afgeronde rand, ribbel op randaanzet en op onderzijde buik, standvoet
- 5a. steengoed met glazuur
- 5b. uitwendig zoutglazuur
- 5c. kobaltblauwe banden en versiering
- 5d.
- 6a. standvoet
- 6b. verticaal lintoortje
- 6c. compleet
7. pot
8. Westerwald
- 9.



- 1a. 00CAN1220G
- 1b. beerput 1220 (ca. 1625-1785)
2. p-bor-1
3. 1725 - 1750
- 4a. / 12 / 2,5
- 4b. klein diep bord zonder vlag met uitgebogen rand en standring
- 5a. chinees porselein
- 5b.
- 5c. gemerkt met symbooltje, floraal motief, blauw op wit ; achterzijde bruin
- 5d.
- 6a. standring
- 6b.
- 6c. vrijwel compleet
7. bord /schotelkje
- 8.
- 9.



- 1a. 00CAN1220H
- 1b. beerput 1220 (ca. 1625-1785)
2. p-kop-8
3. 1700 - 1750
- 4a. / 7,0 / 4,0
- 4b. in mal gevormde kop met plooiwand en uitgebogen rand, op standring, zonder oor
- 5a. japans porselein
- 5b. goud boven glazuur
- 5c. vak verdeling met bloemen, binnenzijde Bodem bloemmotief; blauw,rood op wit; Japon, I mari
- 5d.
- 6a. standring
- 6b.
- 6c. compleet
7. kop
8. Japan
- 9.



- 1a. 00CAN1220F
- 1b. beerput 1220 (ca. 1625-1785)
2. f-bor-8
3. 1700 - 1750
- 4a. / 11,7 / 2,1
- 4b. diep afgerond bord met rechte rand op standring
- 5a. faience (geel baksel)
- 5b. tinglazuur
- 5c. engel bij zuil in blauw op wit
- 5d.
- 6a. standring
- 6b.
- 6c. compleet
7. bord/schoteltje
- 8.
- 9.



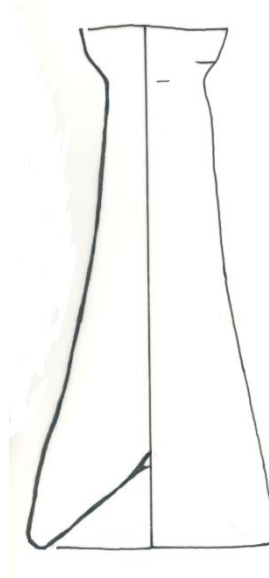
- 1a. 00CAN1220D
- 1b. beerput 1220 (ca. 1625-1785)
2. f-kop-2
3. 1700 - 1750
- 4a. / 6,5 / 3,5
- 4b. steilwandige kop met uitgebogen rand, op standring
- 5a. faience (geel baksel)
- 5b. tinglazuur
- 5c. onversierd
- 5d.
- 6a. standring
- 6b.
- 6c. compleet
7. kop
- 8.
- 9.



- 1a. 00CAN1220E
- 1b. beerput 1220 (ca. 1625-1785)
2. f-kop-2
3. 1700 - 1750
- 4a. / 6,5 / 3,5
- 4b. steilwandige kop met uitgebogen rand, op standring
- 5a. faience (geel baksel)
- 5b.
- 5c. chinees landschap met chinees;
blauw op wit, bodemoog blauw
- 5d.
- 6a. standring
- 6b.
- 6c. compleet
7. kop
- 8.
- 9.



- 1a .00CAN1220AAA
- 1b. beerput 1220 (ca. 1625-1785)
- 2. gl-vaa-nieuw
- 3.
- 4a. / 6,6 / 14,0
- 4b.
- 5a. glas
- 5b.
- 5c.
- 5d.
- 6a. pontilmerk, hoog opgestoken bodem
- 6b.
- 6c. vrijwel compleet
- 7. vaasje
- 8.
- 9.



- 1a. 00CAN1220
- 1b. beerput 1220 (ca. 1625-1785)
- 2. gl-bek-6b
- 3. 1675 - 1800
- 4a. / 5,3 / 9,4
- 4b. dikwandige conische beker met standvlak met pontilmerk (eventueel weggeslepen), eventueel vorm geblazen facetten (a), met relief (b) of meerzijdig (c)
- 5a. glas
- 5b.
- 5c. ingegraveerde versieringen van een vogel met siertakken.
- 5d.
- 6a. pontilmerk
- 6b.
- 6c. compleet
- 7. beker
- 8.
- 9.



- 1a. 00CAN1220 A & D
- 1b. beerput 1220 (ca. 1625-1785)
- 2. gl-fle-3
- 3. 1625-1850
- 4a. / 3,4 / 23,9
- 4b. smalle cilindrische of licht conische fles met lange rechte of conische hals, opgestoken bodem met pontilmerk
- 5a. glas
- 5b.
- 5c. Haarlemmer olie flesjes
- 5d.
- 6a. pontilmerk
- 6b.
- 6c. compleet
- 7. fles
- 8.
- 9.



- 1a. 00CAN1220AAF
- 1b. beerput 1220 (ca. 1625-1785)
- 2. gl-fle-15
- 3. 1500-1650
- 4a. / 4,1 / 7,1
- 4b. bolvormige kleine fles met lange hals, standvoet
- 5a. glas
- 5b.
- 5c.
- 5d.
- 6a. standvoet
- 6b.
- 6c. vrijwel compleet
- 7. fles
- 8.
- 9.






- 1a. 00CAN1220AAF
- 1b. beerput 1220 (ca. 1625-1785)
- 2. gl-fle-24
- 3. 1800-1850
- 4a.
- 4b.
- 5a. glas
- 5b.
- 5c.
- 5d. merkteken HKO
- 6a. standvoet, hoog opgestoken bodem
- 6b.
- 6c. compleet
- 7. fles
- 8.
- 9. Kottman 1991. 143 nr. 324.



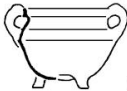




9. BIJLAGEN

- Bijlage 1: Tellingst beerput II, 00CAN 1207+1208
- Bijlage 2: Tellingst beerkelder C, 98CAN 90-95
- Bijlage 3: Tellingst insteek kelder AB, 98CAN 91-121
- Bijlage 4: Tellingst beerput V, 00CAN 1218
- Bijlage 5: Tellingst riool D, 98CAN 108
- Bijlage 6: Tellingst beerput III, 00CAN 1205
- Bijlage 7: Tellingst beerput I, 00CAN 1201
- Bijlage 8: Tellingst beerput AB, 98CAN 99
- Bijlage 9: Tellingst beerput IV, 00CAN 1220
- Bijlage 10: Plattegrond Vrouwegasthuis (Regionaal Archief Alkmaar, inventarisnummer 2061)
- Bijlage 11: Overzichtstekening van de opgravingen





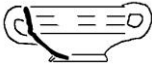




Bijlage 1: Tellingst beerput II, 00CAN 1207+1208

00CAN1207+1208	type	N	1350	1400	1450	1500	1550
	s1-kan-?	1					
	s2-kan-?	7					
	r-bak-2	3		█			
	r-bak-?	1					
	r-bor-?	1					
	r-gra-6	1		█			
	r-gra-?	7					
	r-pis-1	1		█			
	r-pot-?	1					
	g-pot-?	2					
	baksteen	?					

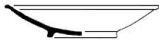
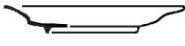
Bijlage 2: Tellijst beerkelder C, 98CAN 90-95

	type	N	1500	1550	1600	1650	1700	##
	s2-?	2						
	s2-kan-?	6						
	s2-spi-405	2						
	r-?	30						
	r-bor-410	1						
	r-bor-?	1						
	r-gra-?	28						
	r-gra-19	5		█				
	r-gra-34	3		█				
	r-gra-89	1			█			
	r-gra-402	1						
	r-kop-?	4						
	r-kop-2	6		█				
	r-pis-5	1			█			
	r-pis-?	1						
	r-zal-3	4		█				
	w-bak-?	1						
	w-gra-?	1						
	w-kop-?	1						
	m-bor-?	3						

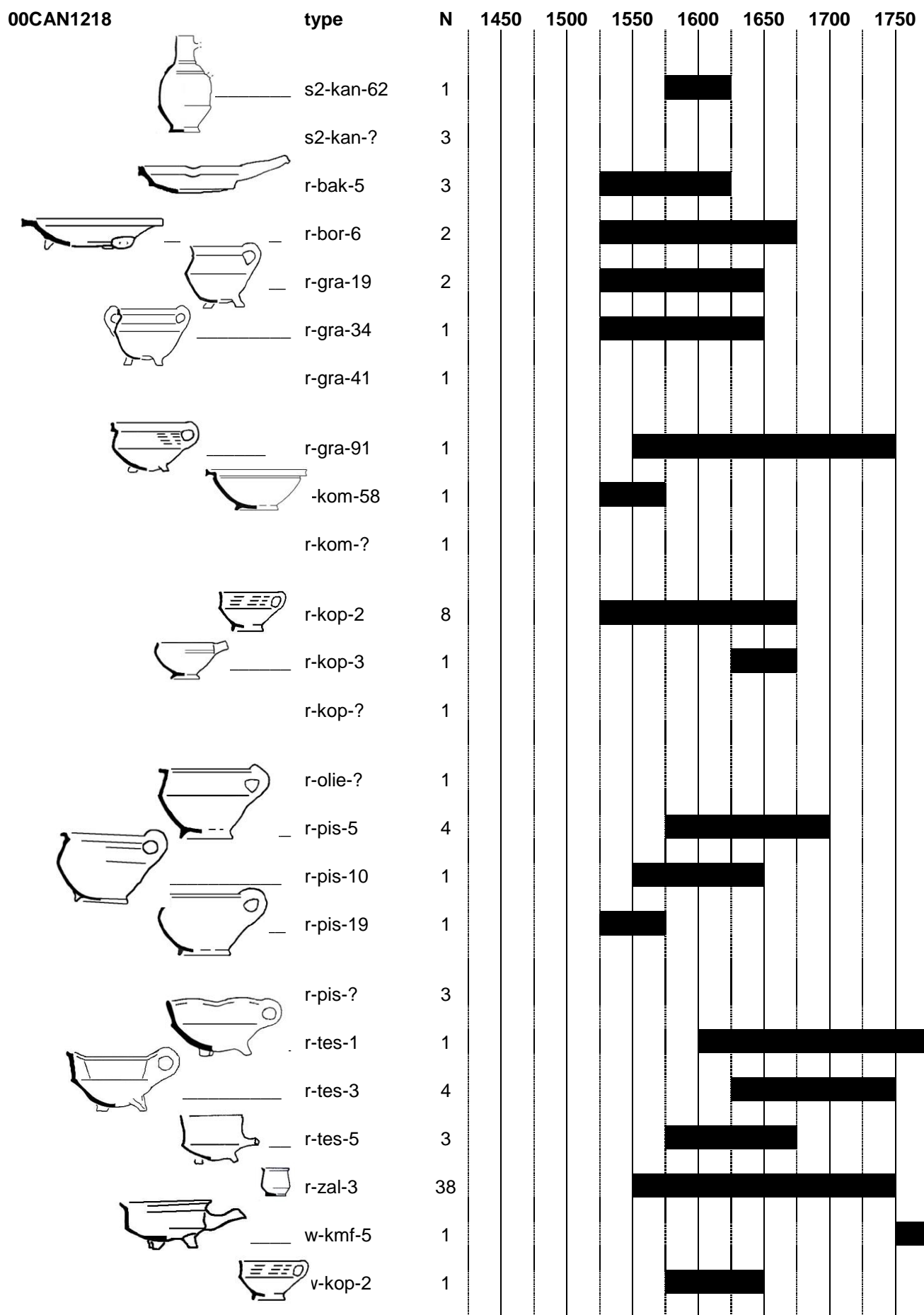
Bijlage 3: Tellijst insteek kelder AB, 98CAN 91-121

	type	N	1400	1450	1500	1550	1600	1650	1700	##
	s1-dri-?	1								
	s1-kan-?	4								
	s2-kan-?	4								
	s2-?	13								
	r-bak-1	1	█							
	r-bor-415	1								
	r-bor-?	4								
	r-gra-19	1				█				
	r-gra-34	2				█				
	r-gra-?	2								
	r-kop-?	1								
	r-kop-2	7				█				
	r-kom-35	1			█					
	r-pis-5	3				█				
	r-pis-?	6								
	r-zal-1	1							█	
	r-?	20								
	g-?	1								
	w-gra-7	1				█				
	w-gra-13	1				█				
	w-gra-?	2								
	w-kop-416	1								
	w-kop-?	2								
	w-ond-1	1				█				



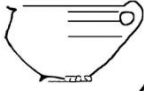



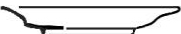


Bijlage 3: Tellijst insteek kelder AB, 98CAN 91-121

	w-?	8																		
	m-bor-5	1																		
	m-bor-?	4																		
	m-zou-?	1																		
	f-bor-10	1																		
	f-bor-?	1																		
	i-bor-2	1																		
	i-bor-?	1																		


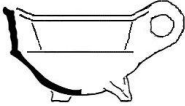

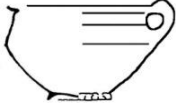
Bijlage 4: Tellijst beerput V, 00CAN 1218



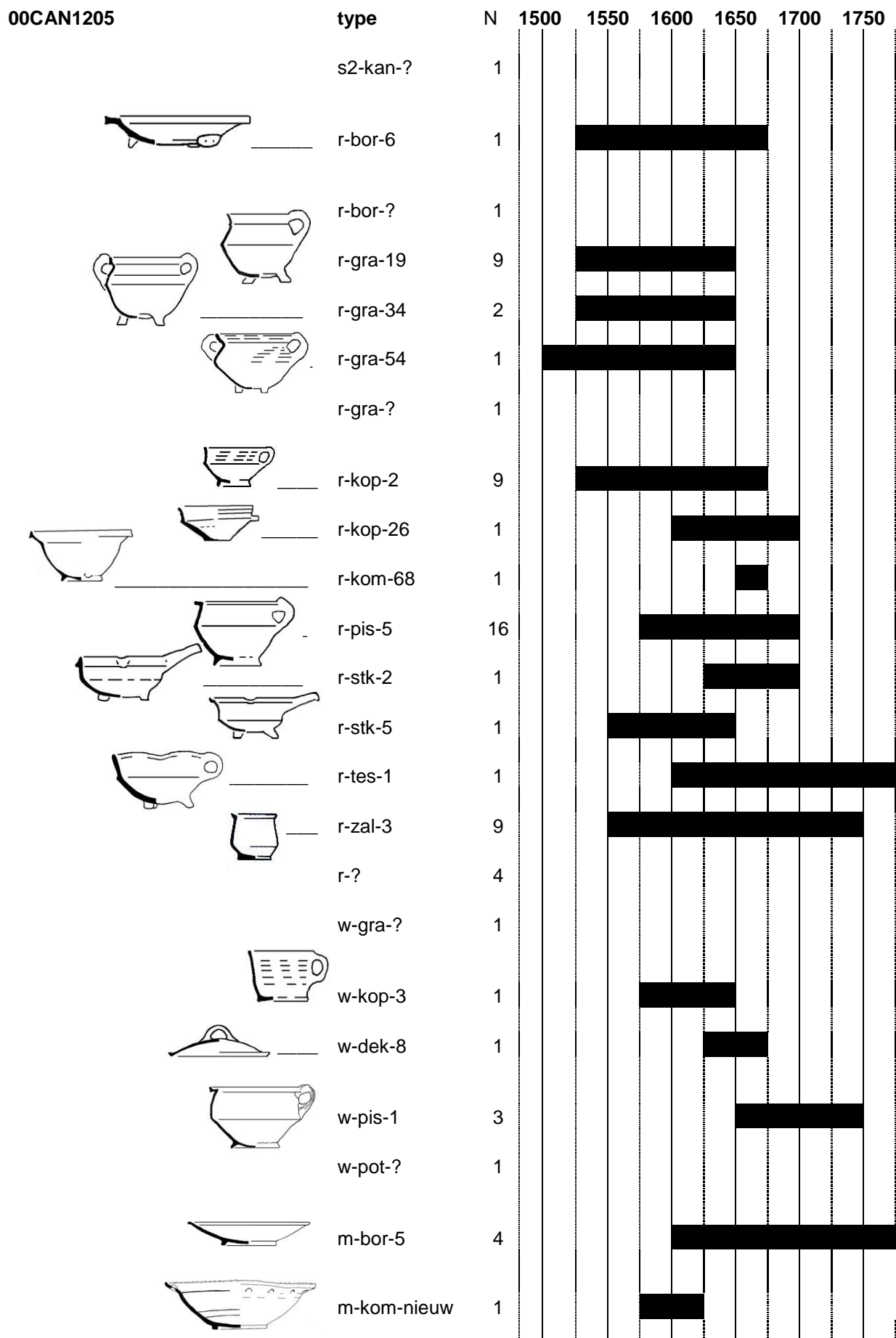
Bijlage 4: Tellijst beerput V, 00CAN 1218

00CAN1218	type	N	1450	1500	1550	1600	1650	1700	1750
	w-kop-7	1				█	█		
	w-ond-1	1			█	█	█		
	w-pis-2	3				█	█		
	w-pis-7	2			█	█	█	█	█
	w-pis-?	3							
	w-pot-9	1							
	w-?	2							
	m-bor-5	1					█		
	i-bor-1	1				█	█		
	gl-bek-19a	1			█	█	█		
	gl-bek-?	1							
	gl-fle-9	3					█	█	█
	gl-pis-?	1							
	gl-?	1							
	grijze daklei	2							
	daktegel	1							
	pijpenkoppen 1605-1625	6					█		
	pijpenstelen 1605-1625	12					█		

Bijlage 5: Tellijst riool D, 98CAN 108

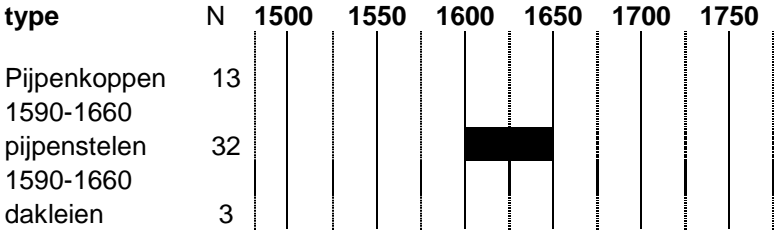
	type	N	1500	1550	1600	1650	1700	##
	s2-?	2						
	r-bak-4	1		█				
	r-bak-?	2						
	r-gra-?	1						
	r-pis-?	1						
	r-kop-?	2						
	r-kom-?	1						
	r-tes-3	3				█		
	r-zal-3	1		█				
	r-?	35						
	g-?	1						
	w-pis-2	1		█				

Bijlage 6: Tellijst beerput III, 00CAN 1205

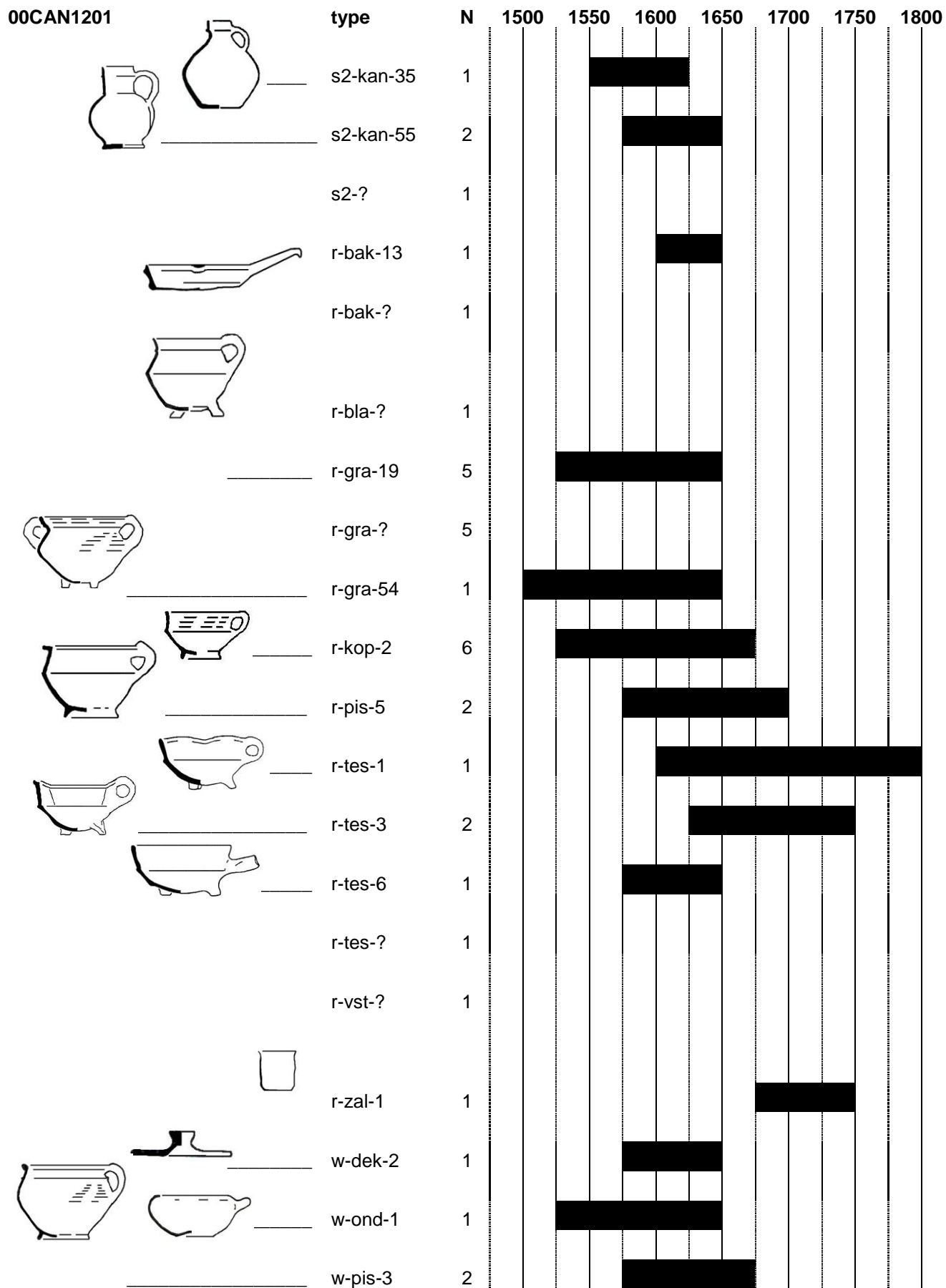


Bijlage 6: Telling beerput III, 00CAN 1205

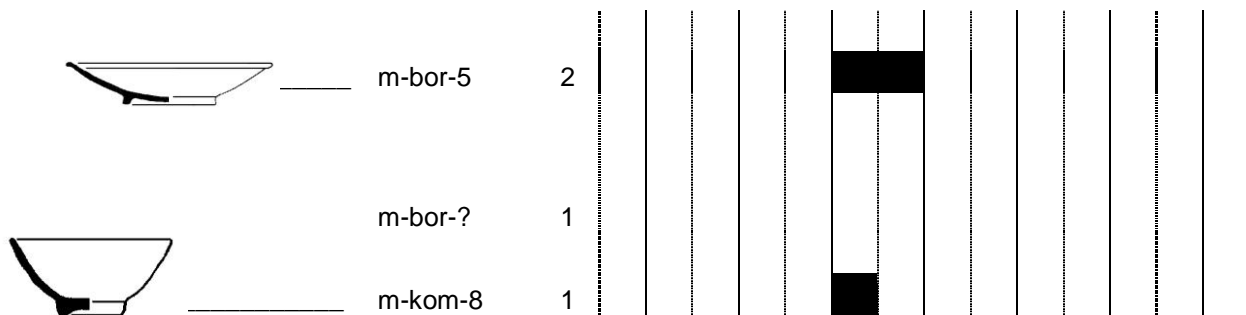
00CAN1205



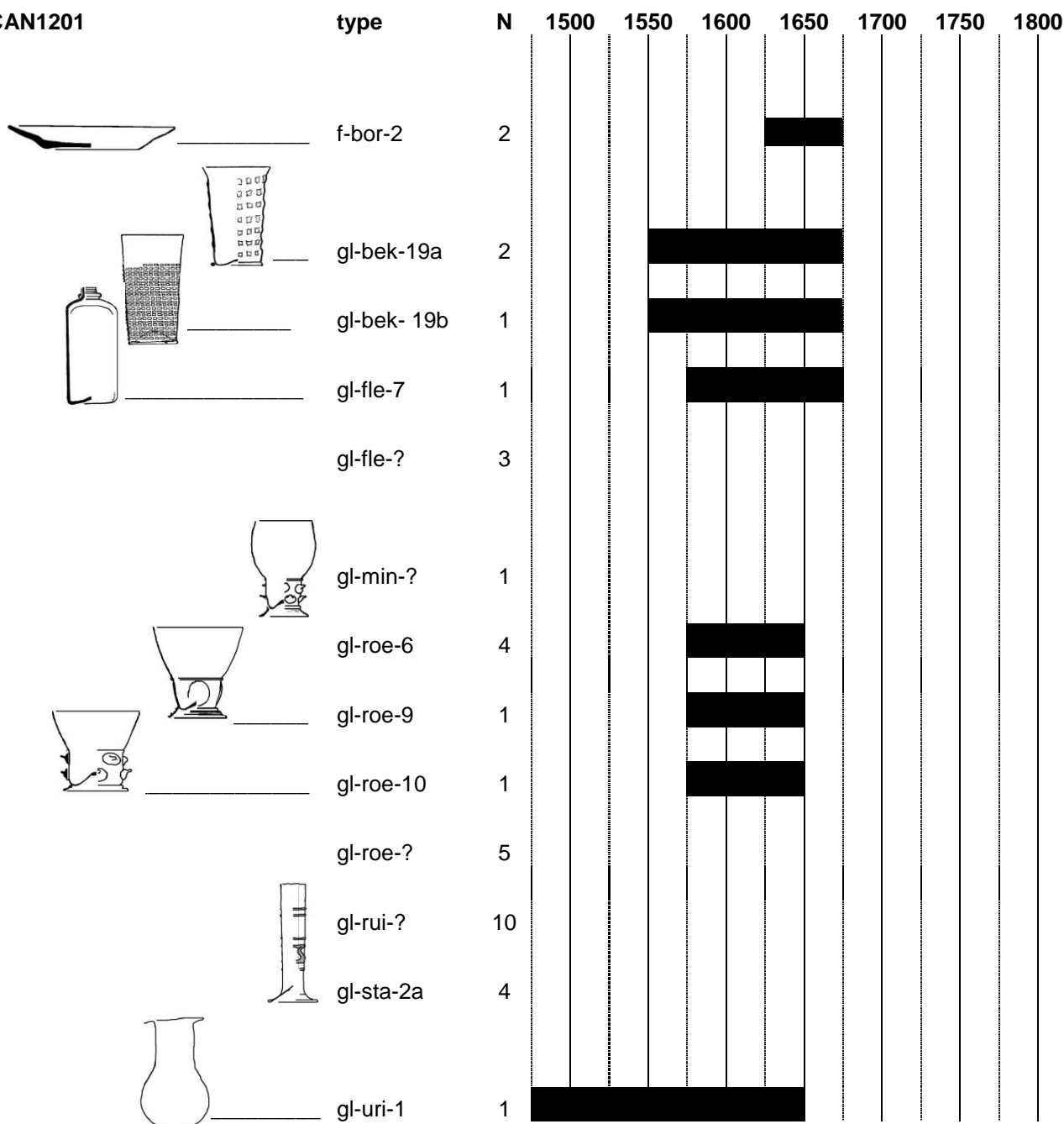
Bijlage 7: Tellijst beerput I, 00CAN 1201



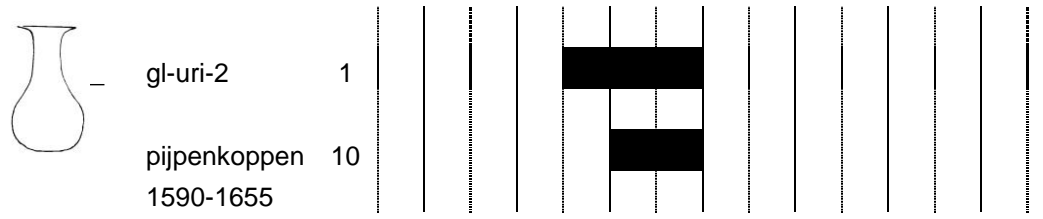
Bijlage 7: Tellijst beerput I, 00CAN 1201



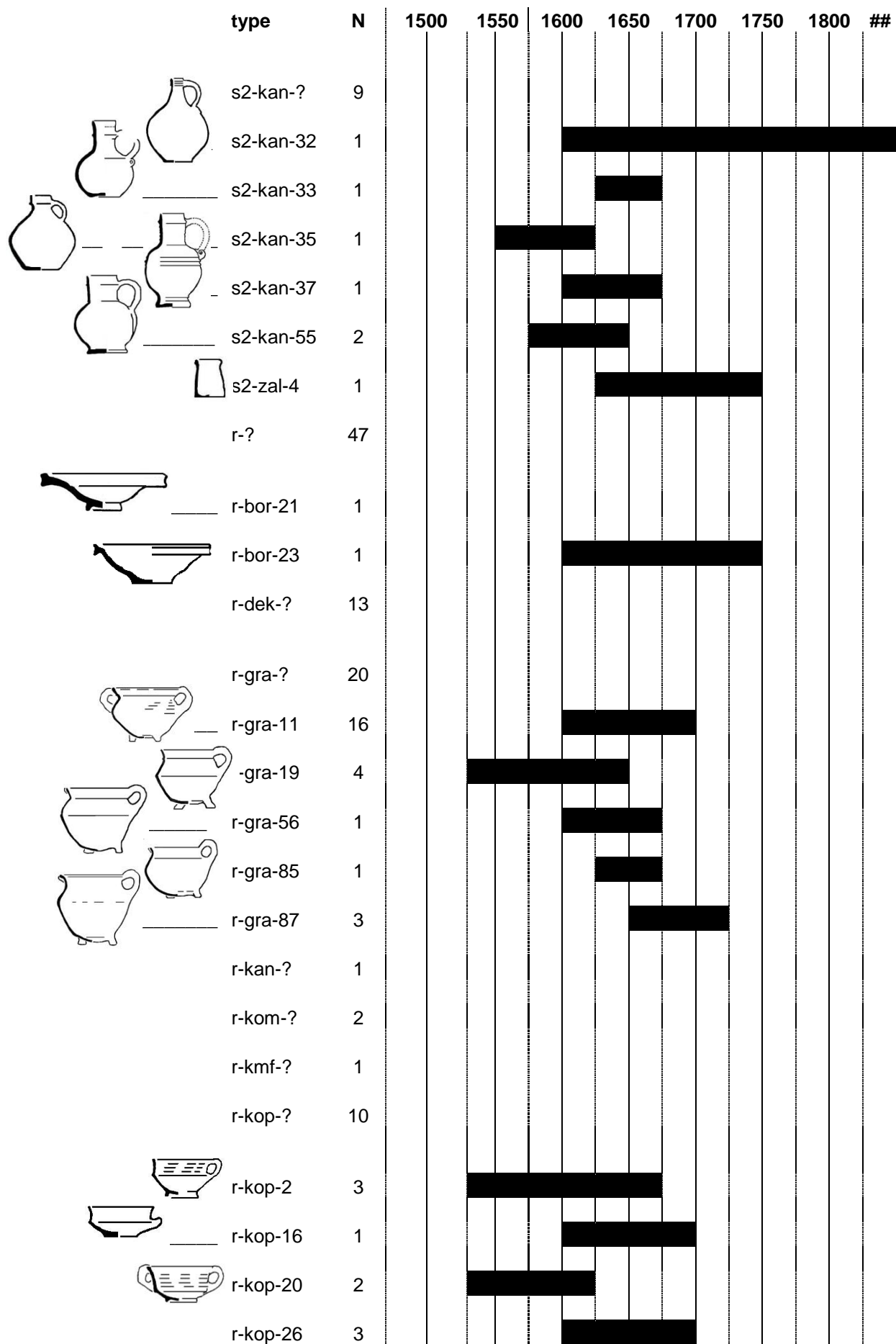
00CAN1201



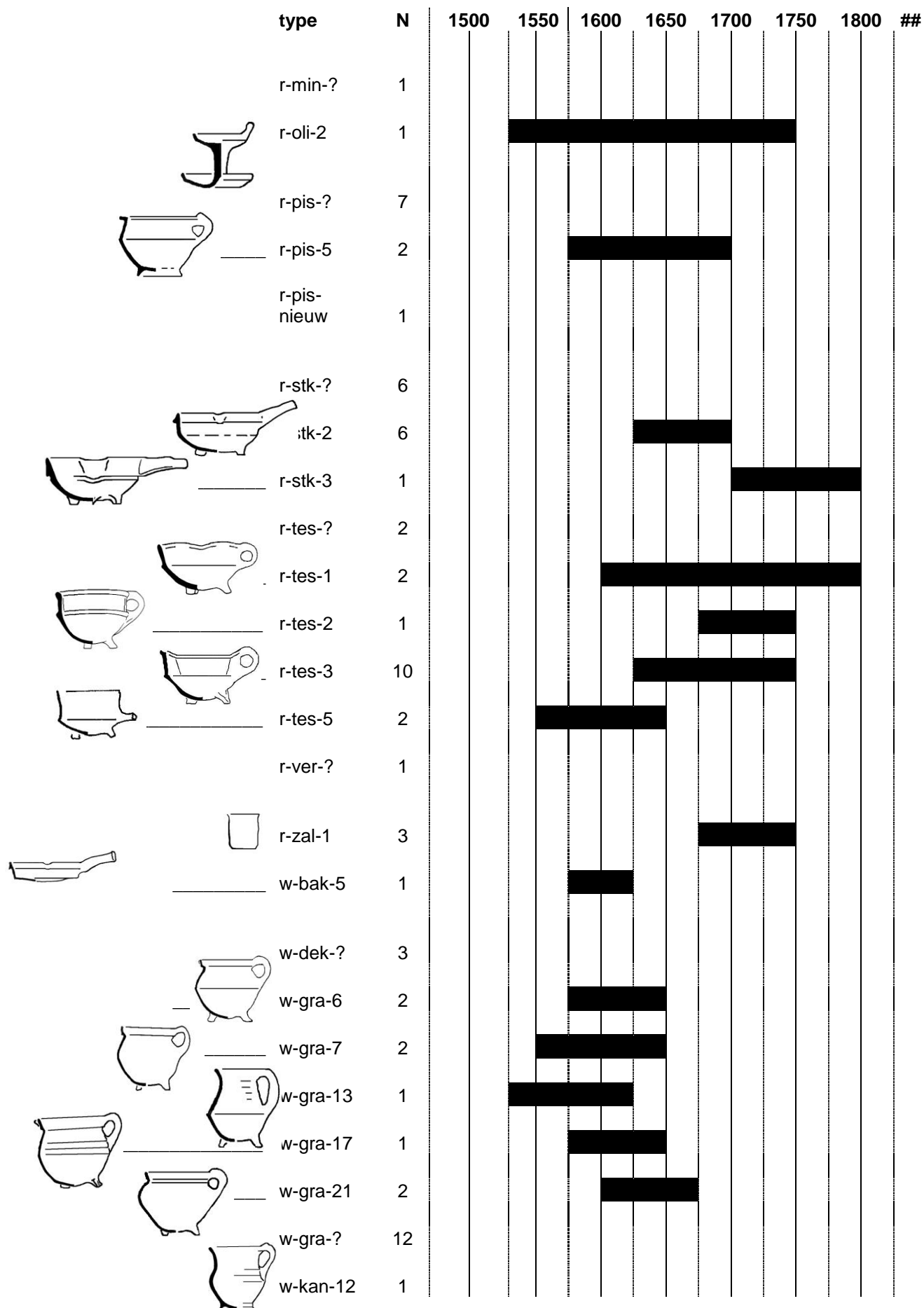
Bijlage 7: Tellijst beerput I, 00CAN 1201






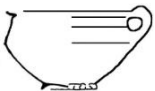
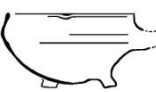

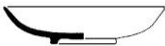
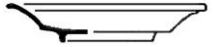



Bijlage 8: Tellijst beerput AB, 98CAN 99



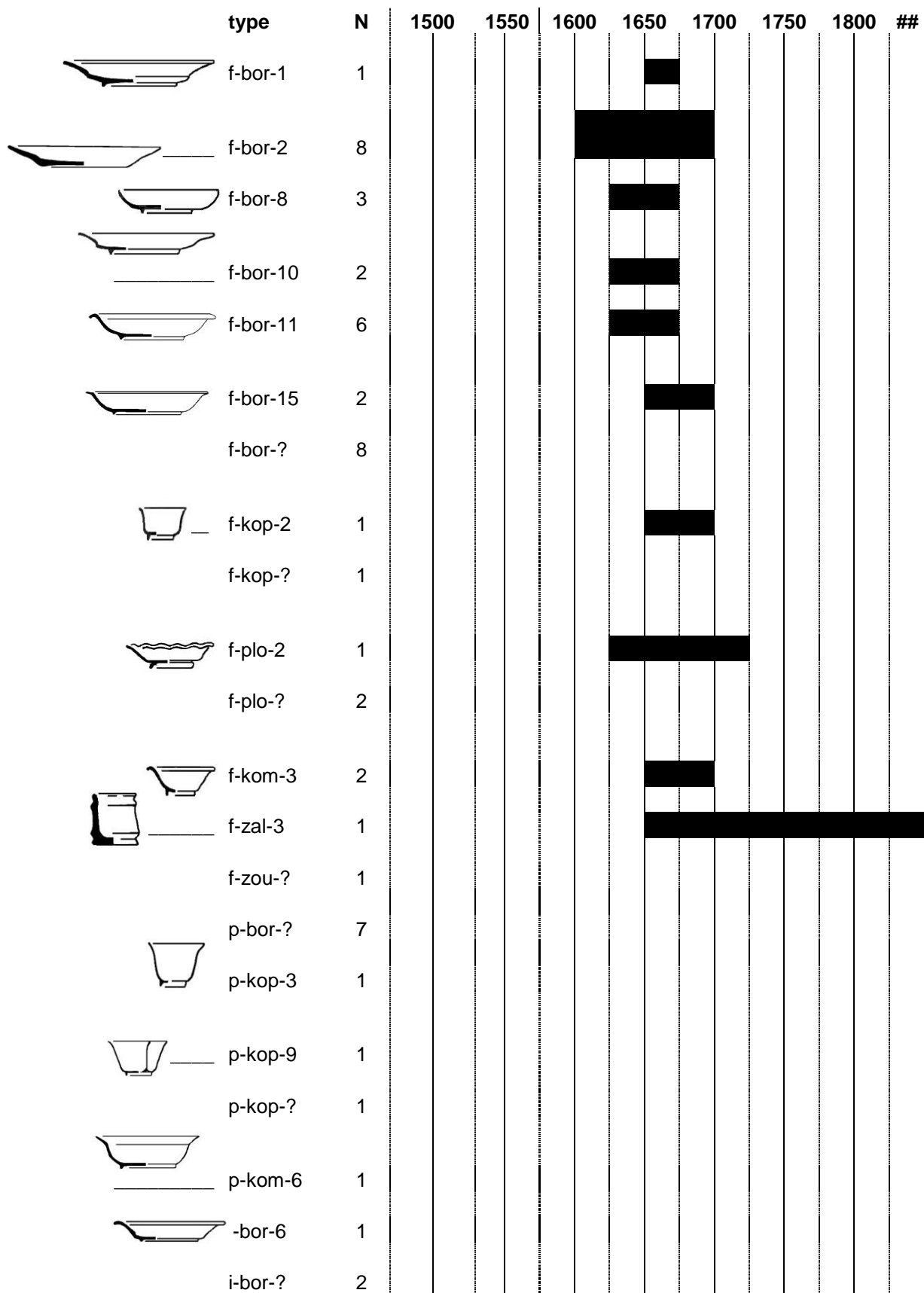
Bijlage 8: Tellijst beerput AB, 98CAN 99



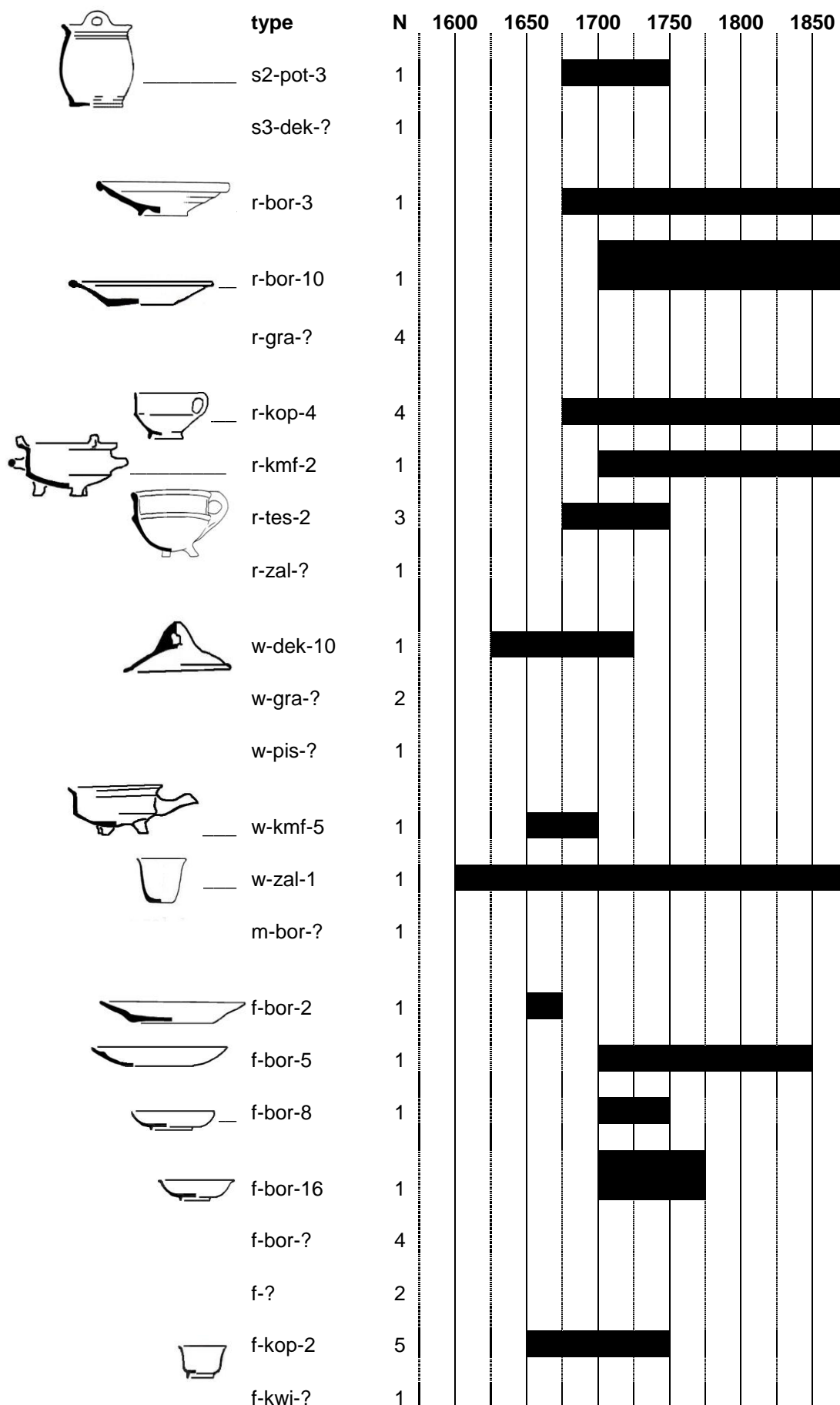
Bijlage 8: Tellijst beerput AB, 98CAN 99

type	N	1500	1550	1600	1650	1700	1750	1800	##
w-kom-nieuw	1								
w-kom-?	1								
 w-kop-2	2								
 w-kop-3	11								
w-kop-401	1								
w-kop-?	6								
 v-ond-1	1								
w-oli-?	1								
 w-pis-2	2								
w-pis-?	9								
 w-stk-9	1								
w-stk-?	1								
w-?	22								
 m-bor-1	3								
 m-bor-2	1								
 m-bor-3	6								
 m-bor-5	10								
 m-bor-12	1								
m-bor-?	5								
 m-kom-2	1								
m-kom-?	2								
m-zou-?	1								

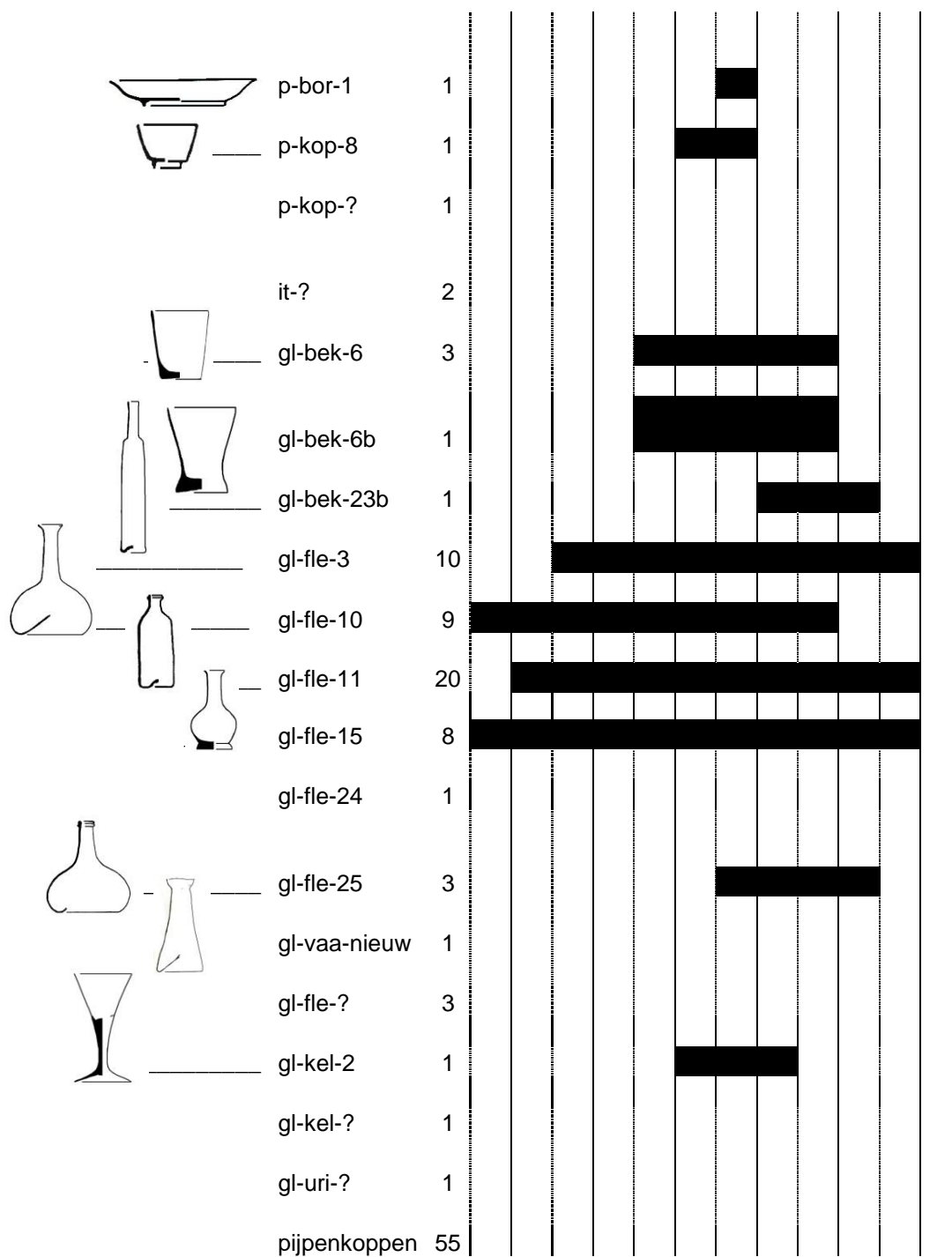
Bijlage 8: Tellijst beerput AB, 98CAN 99



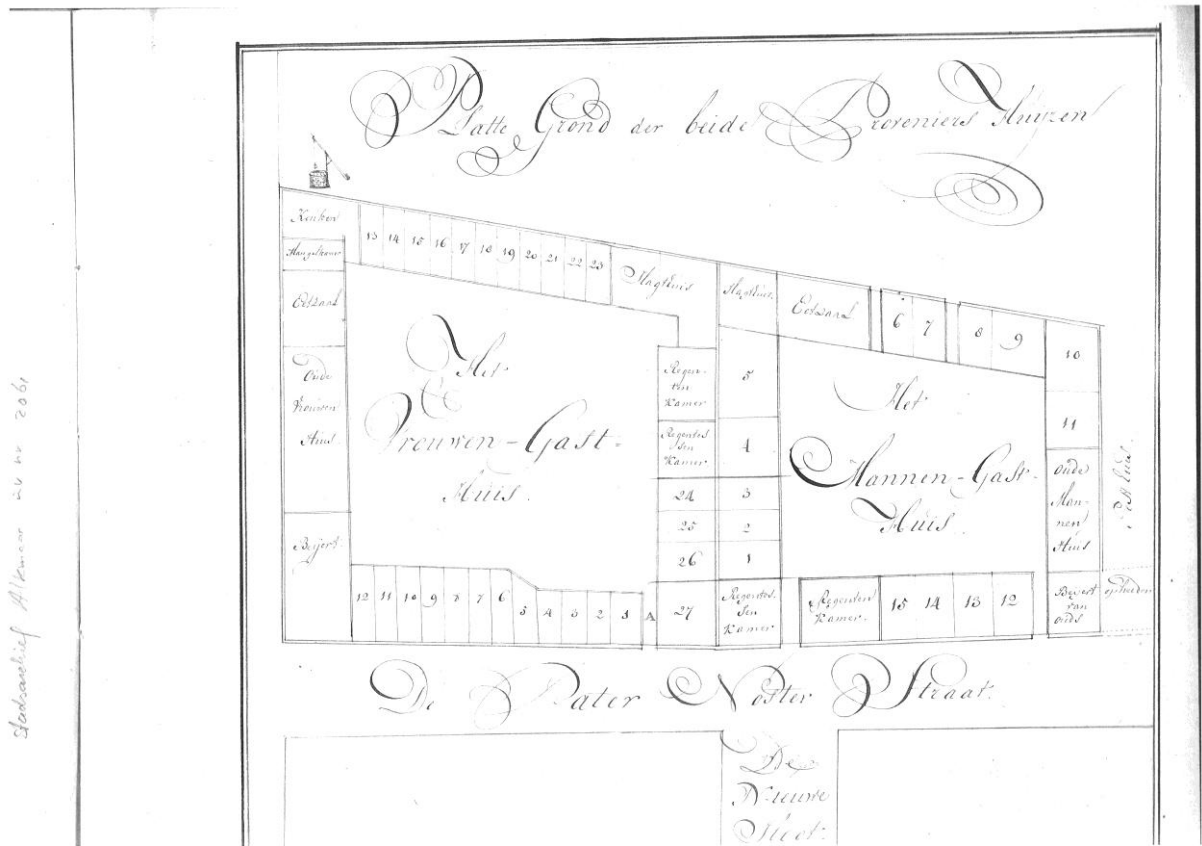
Bijlage 9: Tellijst beerput IV, 00CAN 1220



Bijlage 9: Tellijst beerput IV, 00CAN 1220



Bijlage 10: Plattegrond Vrouwengasthuis (Regionaal Archief Alkmaar, inventarisnummer 2061).



In het boek '650 jaar ziekenzorg in Alkmaar 1341-1991' van G.N.M. Vis uit 1991, staat op pagina 94 een tekening met een identieke indeling van het Vrouwen en Mannengasthuis. Hierbij staat vermeld dat het de tekening van de verbouwing van het gasthuis betreft, ca. 1785.

Bijlage 11: Overzichtstekening van de opgraving

